

**SİGORTA KURULUŞUNA ZORUNLU BAŞVURUNUN ZORUNLU
ARABULUCULUĞA ETKİSİ****EFFECT OF COMPULSORY APPLICATION TO INSURANCE ORGANIZATION ON
MANDATORY MEDIATION**Bünyamin KARTAL* **Makale Bilgi**Gönderi: 05/03/2025
Kabul : 30/06/2025**Anahtar Kelimeler***Zorunlu Arabuluculuk,
Sigorta kuruluşuna
zorunlu Başvuru,
Alternatif Uyuşmazlık
Çözüm Yolu.***Article Info**Received: 05/03/2025
Accepted: 30/06/2025**Keywords***Mandatory Mediation,
Compulsory
Application to
Insurance,
Alternative Dispute
Resolution Method.***Özet**

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 97'nci maddesi uyarınca dava açılmadan önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunulması gerekir. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m.18/A-18 hükmüne göre ise, özel kanunlarda tahkim veya bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurunun zorunlu olduğu hallerde zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz. Benzer şekilde taraflar arasında bir tahkim sözleşmesi var ise zorunlu arabuluculuk söz konusu olmaz. Bu halde sigorta tahkim komisyonu nezdinde görülecek tahkim davalarında zorunlu arabuluculuğun söz konusu olmadığı açıkça anlaşılrsa da devlet yargısında görülecek söz konusu sigorta davalarında zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalıdır. Bu bağlamda 2918 sayılı Kanun ile öngörülen zorunlu başvurunun alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolu olup olmadığı değerlendirilmelidir. Yargıtay 4. HD. E. 2022/2615 K. 2024/7426 T. 09.09.2024 tarihli kararında sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olduğu ve bu halde zorunlu arabuluculuk giderlerinin arabuluculuğa başvuran tarafa yükletilmesi gerektiğine karar vermiştir. Bu çalışmada sigortaya başvurunun alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olup olmadığı incelenerek zorunlu arabuluculuğa etkisi ve zorunlu arabuluculuğa başvurunun sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru şartını ortadan kaldırıp kaldırmayacağı üzerine değerlendirmeler yer almaktadır.

Abstract

According to Article 97 of the Highway Traffic Law (No. 2918), a written application must be made to the relevant insurance institution before filing a lawsuit. According to the provision of Article 18/A-18 of the Law on Mediation in Legal Disputes, in cases where it is mandatory to resort to arbitration or an alternative dispute resolution method in special laws, the provisions regarding mandatory mediation shall not apply. Similarly, if there is an arbitration agreement between the parties, mandatory mediation is not an issue. In this case, although it is clearly understood that mandatory mediation is not an issue in arbitration cases to be heard before the insurance arbitration commission, it is controversial whether the provisions regarding mandatory mediation will be applied in the insurance cases to be heard by the state courts. In this context, it should be evaluated whether the compulsory application stipulated by Law No. 2918 is an alternative dispute resolution method. The Court of Appeals, in its decision dated 4. HD. E. 2022/2615 K. 2024/7426 T. 09.09.2024, ruled that compulsory application to institution is an alternative dispute resolution method and that in this case, the mediation expenses of the mandatory mediation should be charged to the party applying to mediation. This study examines whether applying to insurance is an alternative dispute resolution method, evaluates the effect of the mandatory mediation, and whether applying to mandatory mediation will eliminate the requirement of compulsory application to insurance.

* Dr. Arş. Gör., İnönü Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı.

Atıf Şekli | Cite As: KARTAL, Bünyamin, "Sigorta Kuruluşuna Zorunlu Başvurunun Zorunlu Arabuluculuğa Etkisi", İnÜHFD, 16(1), 2025, s.276-297. **İntihal | Plagiarism:** Bu çalışma intihal programında kontrol edilmiş ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been controlled via plagiarism software and reviewed by at least two blind referees.

EXTENDED SUMMARY

According to Article(Art.) 97 of the Highway Traffic Law(HTL), a written application must be made to the relevant insurance institution before filing a lawsuit. According to the provision of Art.18/A-18 of the Law on Mediation in Legal Disputes(LMCD), in cases where it is mandatory to resort to arbitration or an alternative dispute resolution(ADR) method in special laws, the provisions regarding mandatory mediation shall not apply. Similarly, if there is an arbitration agreement between the parties, mandatory mediation is not an issue. In this context, it should be evaluated whether the compulsory application stipulated by HTL is an ADR method.

Although the written application made to the relevant insurance institution before filing a lawsuit within the scope of compulsory financial liability insurances, in accordance with Art.97 of the HTL, is often overlooked at the application stage, it is, in terms of its operation and outcome, subject to the principle of voluntariness-one of the fundamental characteristics of ADR mechanisms. The written application to the insurance institution also carries the features of non-bindingness and does not eliminate the possibility of resorting to judicial remedies, both of which are essential attributes of ADR methods. Furthermore, the process does not involve the participation of a third party. In our view, the involvement of a third party in the dispute resolution process is neither a determining criterion nor a necessary condition for a process to be classified as an ADR method.

In practice, mandatory application to the insurance institution sometimes serves to resolve a disagreement and sometimes functions as a method of dispute resolution. Although, in theory, the resolution of disagreements and the resolution of disputes are conceptually distinct, a dispute is, in essence, rooted in and preceded by a disagreement. Hence, dispute resolution should be considered a component of disagreement resolution in a broader sense. Consequently, making a sharp distinction between these two concepts is difficult. Due to the dynamic nature of disagreement-defined as the perceived incompatibility of feelings, thoughts, wills, and/or actions-it is often not possible to determine precisely when a disagreement evolves into a dispute. For this reason, the doctrine also frequently uses the expressions "resolution of disagreements/disputes" when referring to dispute resolution. In this context, what matters is not whether what is resolved between the parties is a disagreement or a dispute, but whether the legislator intended to design the process as an ADR method. In our view, although the mandatory application to the insurance institution may at times resemble contractual negotiation, it is, in fact, a form of dispute negotiation designed by the legislator as an ADR mechanism. Given that all negotiations share the same fundamental dynamics regardless of their context, the distinction between contractual and dispute negotiations does not affect the characterization of a negotiation as an ADR method.

The regulation under Art.97 of the HTL essentially constitutes a competitive and adversarial form of settlement negotiation that can be characterized as a win-lose negotiation. The written application submitted to the insurance institution functions as a proposal to be negotiated prior to litigation. This written application under Art.97 should be regarded as a negotiation "in the shadow of the law," where the objective is to reach an agreement with the opposing party under the potential threat of litigation. If the parties cannot reach an agreement in these negotiations, they apply to the court or arbitration. In compromise negotiations, the aim is to reach an agreement with the other party by putting forward the path of litigation. However, the parties are free to implement or not implement the results reached in these negotiations. If they wish, they can re-evaluate the issue they have agreed on in a different ADR method, or they can take it to court or arbitration. In this context, the application made in accordance with Art.97 of the HTL is a settlement negotiation made in the shadow of the law, except for exceptional cases, and is not binding in terms of its results.

The Supreme Court has held that, pursuant to Art.18/A-18 of the LMCD, the provisions on mandatory mediation cannot be applied in cases where resorting to another ADR method is obligatory. Therefore, mediation is not mandatory in lawsuits governed by Art.97 of the HTL. Moreover, the Court has ruled that the expenses arising from mandatory mediation proceedings initiated in such cases must be borne by the applicant. In our opinion, written application to the insurance institution qualifies as a negotiation-type ADR method, and exhausting this path is sufficient before initiating litigation or arbitration proceedings. Mandatory mediation is thus unnecessary. To eliminate the current ambiguity in practice, the decisions of the Supreme Court should explicitly and comprehensively address whether the mandatory application to the insurance institution qualifies as a form of "negotiation" and/or an "ADR method."

I. GİRİŞ

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu¹'nin (KTK) 97'nci maddesine² göre, zorunlu mali sorumluluk sigortasına ilişkin talepler kapsamında dava veya tahkim yoluna başvurmadan önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunulması zorunludur. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi (HD) yakın tarihli bazı kararlarında KTK m.97 kapsamında yapılan zorunlu başvuruyu, bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak değerlendirmiş ve bu halde arabuluculuğa ilişkin giderleri arabuluculuğa başvuran tarafa yüklemiştir³. Gerçekten Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu⁴ (HUAK) madde (m.) 18/A-18, “*Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hallerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz.*” hükmünü ihtiva etmektedir. Buna göre, sigorta kuruluşuna yapılan başvurunun alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olup olmadığı değerlendirilmelidir.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, uyuşmazlığı yargısal yollar dışında zor kullanmaksızın gönüllü olarak bağlayıcı olmayan bir sonuç ile çözen uyuşmazlık çözüm yollarıdır⁶. Daha geniş bir yaklaşımla alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, yargılama dışında kalan her türlü uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak tanımlanmaktadır⁷. Esasen bu tanım karşısında başkaca bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaksızın 2918 sayılı Kanun'da öngörülen başvuru zorunluluğunun alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolu olduğu düşünülebilir. Ancak başvurunun zorunlu olması, sürecin çoğu kere taraflar arasında bir müzakere ya da iletişim olmaksızın sona ermesi, başvuru zorunluluğunun tüketilmesi gereken bir usulî yol olarak görülmesi ve pratikte tarafların

¹ 18/10/1983 Tarih ve 18195 sayılı Resmi Gazete.

² KTK m.97; “Zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekir. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması hâlinde, zarar gören dava açabilir veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvurabilir.”

³ Yargıtay 4. HD. 09.09.2024, E. 2022/2615 K. 2024/7426; “6325 sayılı Arabuluculuk Kanunu'nun “Dava şartı olarak arabuluculuk” başlığı altında düzenlenen 18/A maddesinin (18) numaralı bendinde “Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hallerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz.” hükmü yer almıştır. 2918 sayılı Kanun'un 97 nci maddesi ile zorunlu mali sorumluluk sigortasından faydalanmak isteyen hak sahiplerinin dava yoluna gitmeden önce sigortacıya yazılı başvuru yapması gerektiği dava şartı olarak düzenlenmiş olup, ayrıca arabuluculuğa gidilmesinin zorunlu olmadığı ve arabulucuya gidilmiş olmasının bir dava şartı olmadığı hususu dikkate alınarak karar verilmesi gereklidir... bu haliyle dava açmadan önce sigortacıya başvuru dava şartının yerine getirildiği, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'na eklenen 18/A maddesinin 18 inci fıkrasına göre artık zorunlu arabuluculuk hükümlerinin uygulanamayacağı bu itibarla yargılama gideri olarak arabuluculuk masraflarının davalıya yükletilemeyeceği gözetilmeksizin yazılı şekilde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.” Aynı yönde bkz. 4. HD. 27.02.2024, E. 2022/2982 K. 2024/2110; 4. HD. 03.11.2022, E. 2022/4937 K. 2022/13790; 4. HD. 20.01.2022, E. 2021/23273 K. 2022/901; Samsun BAM 3. HD., E. 2024/567 K. 2024/785 T. 26.4.2024; Adana BAM, 3. HD. E. 2022/1471 K. 2024/799 T. 26.3.2024; Gaziantep BAM, 17. HD., E. 2020/1053 K. 2022/1017 T. 25.5.2022; İstanbul BAM, 9. HD., E. 2023/1896 K. 2023/1990 T. 31.10.2023. Aksi yöndeki kararlarda ise sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru ile zorunlu arabuluculuk arasındaki ilişki tartışılmaksızın davanın TTK m.4 uyarınca ticari dava niteliğine işaret edilmiş ve TTK m.5/A uyarınca zorunlu arabuluculuğa başvurulması gerektiği yönünde karar verilmiştir. Bkz. İzmir BAM, 4. HD., E. 2021/3162 K. 2022/96 T. 18.1.2022; “Dava dilekçesinde gösterilen davalılar işleten ve TTK sigorta hükümlerine göre zarar gören gerçek kişi davacıya karşı müteselsilen sorumlu olup, müteselsil sorumlu davalılar arasında ise zorunlu dava arkadaşlığı değil, ihtiyari dava arkadaşlığı bulunmaktadır. Sigorta hükümleri TTK'da düzenlendiğinden, diğer davalı sigorta hakkındaki dava mutlak ticari dava iken, haksız fiil sorumluları olan işleten davalı hakkındaki dava, mutlak ticari dava olmadığı gibi, davalı sigorta hakkındaki dava tefrik edilerek ayrı bir esasa kayıt edilmiştir. Davalı işleten bakımından 6102 Sayılı TTK un 4.maddesi içeriğinde belirtilen nitelikte bir ticari davadan söz edilemeyeceğinden, ilk derece mahkemesince davanın ticari dava kabul edilerek zorunlu arabuluculuk dava şartı gerçekleştirilmediğinden usulden reddine karar verilmesi isabetsiz olduğundan, davacı vekilinin istinaf istemi yerinde bulunmuştur.” (Lexpera) Trabzon Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2019/361 K. 2021/89, T. 26.1.2021; “Ayrıca 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na 7155 sayılı kanunun 20. maddesi ile eklenerek 06.12.2018 tarihinde yürürlüğe giren 5/A maddesi uyarınca konusu bir miktar paranın ödenmesi olan tazminat ve alacak taleplerini içeren ticari davalar yine 6100 sayılı HMK'nin 114/2, 115/2 maddeleri mucibince dava şartı arabuluculuk kapsamına alınmıştır. Sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru açısından dosyadaki eksiklikler davacılar tarafına eksikliğin giderilmesine ilişkin 1 hafta kesin süre verilerek akabinde davacı tarafça giderilmiş; arabuluculuk anlaşılamama tutanağı ise dava dilekçesi ekinde dosyada mündemictir.” (Lexpera) Aynı yönde bkz. İstanbul Anadolu 8. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2020/13 K. 2021/140, T. 2.3.2021; İstanbul 21. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2020/204 K. 2021/361, T. 21.4.2021; Ankara 12. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2019/396 K. 2021/160, T. 4.3.2021.

⁴ 22 Haziran 2012 Tarih ve 28331 sayılı Resmi Gazete.

⁵ Alternatif kelimesinin anlamının yargı sistemine ikame veya seçenek olarak anlaşılması nedeniyle doğru bir kullanım olmadığı yönündeki eleştirilere karşın kastedilen şeyin yargısal yöntemlere ilave ve tali nitelikte çözüm yöntemi olarak anlaşılmasına ilişkin görüş ve açıklamalar için bkz. FİSCHER, Jonas/SCHNEUWLY, Anne Mirjam: Alternative Dispute Resolution, Dike Verlag, Zürich/St. Gallen, 2021, s.4-6; ÖZBEK, Mustafa Serdar: Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s.198-201.

⁶ ÖZEKES, Muhammet: Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s.2807; TANRIVER, Süha: “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 19(64), 2006, s.151.

⁷ GİRSBERGER, Daniel/PETER, James Thomas: Aussergerichtliche Konfliktlösung, Schulthess Juristische Medien AG, Zürich, 2019, s.5; ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim/ERDOĞAN, Ersin: Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2024, s.803; PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet: Medeni Usul Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2024, s.637; ÖZBEK, s. 192. Alternatif uyuşmazlık çözüm yolu ifadesi, geleneksel uyuşmazlık çözümü ve karar alma mekanizmaları olan idare, yasama ve yargıya alternatif ve fakat onların yerini almayan bilakis onları tamamlayan uyuşmazlık çözüm yollarıdır. Alternatif uyuşmazlık çözüm yolu kavramı söz konusu kapsamda kalan uyuşmazlık çözüm yolları için bir şemsiye kavram olarak kullanılmaktadır. Bkz. NEFF, Markus: “Verhandlungslösungen -- Einsatzmöglichkeiten von alternativen Verfahrensmethoden und Konfliktmittlung (Alternative Dispute Resolution) bei der Realisierung von Grossprojekten”, Umweltrecht in der Praxis, Heft 4, 2001, s.378. Bu konuda kapsamlı tartışmalar için bkz. ÖZBEK, s.190 vd.; ŞAHİN CEYLAN, Şule: Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2009, s.169 vd.; AZAKLI ARSLAN, Betül: Medeni Usul Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s.23vd.

yalnızca sigorta şirketi tarafından bir teklif gelmesi halinde müzakerede bulunmaları, söz konusu başvuru zorunluluğunun hukukî niteliğinin tartışılmasını gerekli kılmaktadır.

II. SİGORTA KURULUŞUNA BAŞVURU ZORUNLULUĞUNUN ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARININ TEMEL ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarının Temel Özellikleri

1. Gönüllülük

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının temel özelliklerinden birisi, gönüllülüktür. Buna göre taraflar alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına başvurmaya veya bu yollardan bir sonuca varmaya zorlanamazlar⁸. Ancak ülkemiz de dâhil olmak üzere çoğu hukuk sistemlerinde kimi hallerde alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvuru açısından gönüllülük ilkesi göz ardı edilebilmektedir. Bu konuda dava şartı arabuluculuğa başvurunun zorunluluğu açısından yapılan iptal başvurusunda Anayasa Mahkemesi (AYM), devlet mahkemelerinden karar elde etme yolunun açık olması durumunda hak arama özgürlüğünün zedelenmeyeceğine ve bu yola başvuru açısından gönüllülük ilkesinin göz ardı edilebileceğine karar vermiştir⁹. Buna göre, tüketilmesi gereken bir usulî yol olarak öngörülen alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvuru açısından gönüllülük ilkesinin uygulanmaması söz konusu olsa da süreci devam ettirme veya süreci sonlandırma konusunda gönüllülük esastır.

Doktrinde bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurunun zorunlu kılınmasının gönüllülük ilkesi ile bağdaşmayacağına ilişkin görüşler de mevcuttur. Buna göre gönüllülük, bir alternatif çözüm yolunu devam ettirip ettirmeme özgürlüğünü ihtiva ettiği kadar alternatif çözüm yoluna başvurma özgürlüğünü de kapsamaktadır¹⁰. Kanaatimizce başvurunun zorunluluğu, söz konusu çözüm yolunun gönüllü olma niteliğine hâle getirmemektedir. Zira yalnızca alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvuru açısından gönüllülük ilkesinden vazgeçilmekte, süreci devam ettirme ve sonuç alma konusunda gönüllülük esas kabul edilmektedir¹¹.

Gönüllülük ilkesinin alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri bakımından önem arz ettiği hususlardan birisi de tarafların üzerinde bir uzlaşma baskısının olmamasıdır¹². Buna göre, uyuşmazlık çözüm süreci, anlaşmayla veya kısmî bir anlaşmayla ya da anlaşamama ile sonuçlanabilir. Taraflar süreci mutlak surette bir anlaşma ile sonuçlandırma baskısı altında olmamalıdır.

Gönüllülük ilkesi, tarafların hiçbir çekince duymaksızın alternatif uyuşmazlık çözüm sürecinden vazgeçebilmeleri anlamına da gelmektedir¹³. Bu bağlamda taraflar, diledikleri an alternatif uyuşmazlık çözüm sürecini terk edebilmeli ve bu sebeple olumsuz bir etki ya da sonuca maruz kalmamalıdır¹⁴. Özetle gönüllülük ilkesi uyuşmazlık çözüm yoluna başvuru ve katılım ile anlaşma önerilerinin serbestçe değerlendirilmesi ve süreci sona erdirmeye bağlamında değerlendirilmelidir. Ancak sürece katılım açısından bir zorunluluğun getirilmesi mutlak olarak gönüllülüğün bertaraf edildiği sonucunu doğurmaz.

2. Bağlayıcı Olmama

⁸ GÖKSU, Mustafa; Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Tahkim, Seçkin Yayınları, Ankara, 2023, s.21; YAZICI TIKTIK, Çiğdem: Arabuluculukta Gizliliğin Korunması, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2013, s.36.

⁹ AYM 10.7.2013, E. 2012/94, K. 2013/89; "...Anayasa'nın 141. maddesine göre davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir. Bu görevin ağır iş yükü altında yerine getirilmesi zorlaştıkça, yargının iş yükünün azaltılması, adalete erişimin kolaylaştırılması ve usul ekonomisi gibi çeşitli nedenlerle yargıya ilişkin anayasal kuralların etkililiğinin sağlanması bakımından gerekli görülmesi durumunda uyuşmazlıkların çözümü için alternatif yöntemlerin yaşama geçirilmesi, yasama organının takdir yetkisi içindedir. Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına başvuru zorunluluğu, bu yollar sırf kişilerin hak aramalarını imkânsız hâle getirmek amacıyla oluşturulmuş etkisiz ve sonuçsuz yöntemler olmadığı sürece hak arama özgürlüğüne aykırı kabul edilemez..."

¹⁰ HANKS, Melissa; "Perspectives on Mandatory Mediation", University of New South Wales Journal, 35(3), 2012, s.949; EKMEKÇİ, Ömer/ÖZEKES, Muhammet/ATALI, Murat/SEVEN, Vural: Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2019, s.151; KARACABEY, Kürşat; "Zorunlu Arabuluculuğun Hukukun Temel İlkelerine Aykırılığı ve Uygulanabilirliğine Dair Sorunlar", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 28(123), s.462. Tarafları alternatif uyuşmazlık çözüm sürecine dâhil olma konusunda zorlamak ile süreç içinde zorlamak arasında keskin bir ayırım yapıp yapılamayacağı doktrinde tartışılmaktadır. Tarafları sürece zorlamanın süreç içinde zorlamaya dönüşeceğine yönelik görüşler ileri sürülmekte buna mukabil tarafların bir anlaşmaya varmaya zorlanmadıkça sürece dâhil olmaları için kabul edilen zorlamanın gönüllülüğe hâle getirmeyeceği bilakis tarafların sürece memnun ayrıldıkları ileri sürülmektedir. Bu konudaki kapsamlı tartışmalar için bkz. ÖZMUMCU, Seda: "Karşılaştırmalı Hukuk Ve Türk Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk Sistemine Genel Bir Bakış", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 74(2), 2016, s.827-829.

¹¹ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s.806; KEKEÇ, Elif Kismet: Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s.70. Burada amaç, tarafları bir anlaşmaya zorlamak değil, anlaşmaya varmak için daha etkili ve daha az masraflı alternatif bir ortam sunmaktır. Bkz. AZAKLI ARSLAN, s.31. Böyle bir zorunluluğun kabul edilmesindeki temel neden, uyuşmazlık çözüm kültürünün "mahkemede görüşürüz" şeklinde gelişmiş olmasıdır. Gerçekten tarafların uyuşmazlıklarını önce müzakere ederek çözmeye çalışmaları bir uyuşmazlık çözüm kültürünün sonucudur. Tarafların uyuşmazlık çözüm yöntemlerine yükledikleri anlam ilgili toplumdaki yaygın kültürden bağımsız düşünülemez. Bkz. SALLY ENGLE, Merry: "Book Review, Disputing Without Culture", Harvard Law Review, 100(8), 1987, s.2066. Gerçekten alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının yaygınlaşması bakımından önemli olan şeyin kanunların değişmesi değil, uyuşmazlık çözüm kültürünün değişmesi olduğu, bu yöntemlerin önündeki engellerin culture of litigation (dava kültürü) olduğu konusunda bkz. HANKS, s.941-944. Alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna zorunlu bir başvurunun öngörülmesi, kendilerine uygun olmadığını düşündükleri takdirde devam ettirmek zorunda olmadıkları bu süreç hakkında tarafların bilgi sahibi olmalarına, bu çözüm yolunu tanımlarına ve faydalarını öğrenmelerine katkı sağlar. KEKEÇ, s.70.

¹² ERMENEK, İbrahim: Arabuluculukta Zayıf Tarafın Korunması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s.96; YAZICI TIKTIK, s.42.

¹³ TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Melis: Türk Hukukunda Arabuluculuk, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s.127.

¹⁴ YAZICI TIKTIK, s. 42.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının temel unsurlarından birisi, sürecin sonunda varılan sonucun taraflar açısından bağlayıcı nitelikte olmamasıdır¹⁵. Esasen bu durum gönüllülük ilkesinin bir tezahürüdür. Bu ilke uyarınca taraflar, birbirlerini anlaşma yapmaya zorlayamayacakları gibi, kural olarak varılan anlaşmaya uymaya da mecbur bırakılamazlar¹⁶. Aksi yönde bir anlaşma yapılmadıkça veya kanunî bir düzenleme bulunmadıkça, tarafların uzlaşmaya vardığı sonuç yalnızca tavsiye niteliğinde olacaktır¹⁷. Dolayısıyla tarafların üzerinde mutabık kaldığı anlaşma, bir sözleşme olarak değerlendirilir. Taraflar bir anlaşmaya varırlarsa bu anlaşmaya uymayan tarafa herhangi bir yaptırımda bulunulamaz. Süreç içerisinde bir anlaşmaya varılmış olsa bile, taraflardan biri yükümlülüklerine uymazsa herhangi bir yaptırım uygulanamaz.

3. Yargısal Yollara Başvuru İmkânını Ortadan Kaldırmama

Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, yargı sistemi ile rekabet eden ya da onun yerine ikame olarak düşünülebilecek çözüm mekanizmaları değildir¹⁸. Bu çözüm yolları yargısal çözüm yollarının yanında yargı organlarının mutlak yargı yetkisine zarar vermeksizin uyuşmazlıkların daha kolay bir şekilde çözülmesini sağlama amacı güden yöntemlerdir¹⁹. Bu çözüm yöntemleri ile yargıya başvuru yollarının kapatılması amaçlanmaz. Bilakis yargı yollarına tali nitelikte ve onlara yardımcı olan çeşitli ikna yöntemleri ve çözüm arayışlarının önünün açılması hedeflenir²⁰.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına başvuru ve bu yoldan bir sonuca varılması kural olarak yargısal yollara başvuru imkânını ortadan kaldırmaz. Yargısal yollara başvuru imkânının ortadan kaldırılmamasını, alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurduktan sonra bu yoldan vazgeçerek yargı yoluna gidilebilmesinin mümkün olup olmadığına göre belirlemek gerekir. Örneğin, taraflar arasında bir tahkim sözleşmesinin varlığı halinde tahkime başvurulduktan sonra devlet yargısına başvuru imkânı ortadan kalkmaktadır. Oysa bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurduktan sonra bu yoldan vazgeçerek dava veya tahkim yoluna başvurulabilir. Benzer şekilde taraflar alternatif uyuşmazlık çözüm yolu ile bir anlaşmaya varamazlar ise dava veya tahkim yoluna başvurulabilirler. Bu noktada HUAK m.17/5 uyarınca arabuluculuk faaliyetinde üzerinde anlaşmaya varılan hususlarda taraflarca dava açılmayacağına²¹ ilişkin düzenlemenin alternatif uyuşmazlık çözüm yolunun söz konusu niteliği ile bağdaşıp bağdaşmayacağına değinmek gerekir.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yolunda varılan anlaşma kural olarak bağlayıcı olmadığı gibi taraflar bu anlaşmaya uymaya zorlanamazlar. Ancak tarafların aksi yönde bir anlaşma yapmaları mümkündür. Bu düzenlemede tarafların iradesi ile kararlaştırabilecekleri bir husus, kanun koyucu tarafından düzenlemeye kavuşturulmuştur. Taraflar ihtiyari olarak arabuluculuğa başvurduklarında bu hukukî sonucu bilerek bir anlaşmaya varmaktadır. Bu nedenle esasen kanundan kaynaklanan sonuç, taraf iradesinin bir sonucu olmaktadır. Zorunlu arabuluculukta ise taraflar arabuluculuğa başvurmak zorunda olmakla birlikte bir anlaşmaya varmak zorunda değildirler. Dolayısıyla bu hukukî sonucun doğmasını istemeyen taraf sırf bu gerekçe ile bir anlaşmaya varmayabilir. Ya da başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolunu da işletebilir. Netice itibarıyla taraflar, anlaşma belgesine bağlanan hukukî sonucu bilerek anlaşmaya vardıklarından arabuluculuğun alternatif uyuşmazlık çözüm yolu niteliğine hâlel gelmez.

4. Tarafsız Bir Üçüncü Kişinin Sürece Katılımı

Doktrinde bir çözüm yolunun alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak nitelendirilebilmesi için tarafsız bir üçüncü kişinin sürece katılımının gerekli olup olmadığı tartışılmaktadır. Bir görüşe göre, devlet yargısı dışında tarafların kendi çözümlerini ürettikleri bir çözüm yolunun alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak nitelendirilebilmesi, üçüncü bir kişinin müdahalesi ve katılımına bağlıdır²². Bu görüşe göre, tarafların üçüncü bir kişinin müdahalesi olmaksızın bir çözüme varmaları halinde ortada bir uyuşmazlık bulunmamaktadır²³. Bu durumda yalnızca bir çatışma söz konusudur. Alternatif uyuşmazlık çözümünden

¹⁵ ILDIR, Gülgün: Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003, s.29; TANRIVER, s.152.

¹⁶ KONURALP, Cengiz Serhat: Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011, s.13.

¹⁷ BÜYÜKAY, Ferhat: Arabuluculuk Anlaşma Belgesi ve İcra Edilebilirlik Şerhi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s.27.

¹⁸ ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/TAŞPINAR AYVAZ, Sema/HANAĞASI, Emel: Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2024, s.840; ÖZEKES, Pekcamtez Usul, s.2806-2807; TANRIVER, s.152; TAŞPOLAT TUĞSAVUL, s. 24; ÖZBEK, s.201.

¹⁹ ÖZBEK, s.201.

²⁰ ÖZTEK, Selçuk: Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanun Tasarısı'na İlişkin Görüş ve Öneriler: Arabuluculuk Yasa Tasarısı, Eleştiri ve Öneriler, Sempozyum Notları, İstanbul, 2008, s.17.

²¹ Üzerinde anlaşmaya varılan hususlarda dava açılmamasını, anlaşma belgesi ile ortadan kaldırılan uyuşmazlığa ilişkin talepte bulunulmaması ve anlaşma belgesi ile oluşturulan hukukî durumun değiştirilmesine yönelik taleplerin ileri sürülebilmesi şeklinde anlamak gerekir. BÜYÜKAY, s. 118. Ancak bu düzenlemenin mahkemeye erişim hakkını ve hak arama özgürlüğünü ihlal ettiği göz önünde bulundurularak uygulama alanı dar tutulmalıdır. ERMENEK, s.228.

²² MEYER BAHR, Valerie: Court-connected Alternative Dispute Resolution, Schulthess Juristische Medien AG, Zürich, 2005, s.3; FISCHER/SCHNEUWLY, s.7; ILDIR, s.27; ILDIR, Gülgün: "Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve Hak Arama Özgürlüğü" (Armağan), TBB Dergisi, 75. Yaş Günü İçin Baki Kuru Armağanı, Ankara, 2004, s.386; BÜYÜKAY, s.25; YILMAZ, Ejder: "Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi (Avukatlık Kanunu m. 35/A)", TBB Dergisi, 75. Yaş Günü İçin Baki Kuru Armağanı, Ankara, 2004, s.846; ÖZBAY, İbrahim: "Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri", Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(3-4), 2006, s.463; DOĞRUSÖZ KOŞUT, Hanife: "Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Sisteminin Sigorta Hukukundan Kaynaklanan Uyuşmazlıklara Uygulanması ve Sigortacılık Tahkimi ile Karşılaştırması" içinde Sermaye Şirketleri Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu, MERSİN, Bilge Utan/ALIŞKAN, Murat/SARIKAYA, Sinan (Ed.), On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2020, s.13.

²³ ILDIR, s.27; BÜYÜKAY, s.25; ÖZBAY, s.463.

söz edebilmek için ise çatışmanın taraflarca giderilememesi ve uyuşmazlığa dönüşmüş olması gerekir²⁴. Başka bir görüşe göre ise, alternatif uyuşmazlık çözümü yalnızca üçüncü bir kişinin katıldığı çözüm yollarından ibaret değildir²⁵. Aksi halde bütün alternatif çözüm yollarının temelini oluşturan müzakere yönteminin alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak kabul edilmesi mümkün olmaz²⁶.

Kanaatimizce bir uyuşmazlık çözüm yolunun alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak nitelendirilebilmesi için üçüncü bir kişinin katılımına gerek yoktur. Gerçekten taraflar arasında bir uyuşmazlık varsa o uyuşmazlık hakkında karar verme yetkisi en yüksek düzeyde olan kimseler, tarafların kendileridir²⁷. Taraflar üçüncü bir kişinin katılımı ya da karar alma sürecine katkı sağlayacağı bir çözüm mekanizmasını işletmek istemeyebilirler. Dolayısıyla çözüm yolunun niteliği, üçüncü kişinin katılımına bağlı olarak belirlenemez. Ancak üçüncü kişinin çözüm sürecine katılmadığı hallerin mutlak olarak bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak nitelendirilebileceği de söylenemez. Bu halde tarafların karşılıklı iradeleri ve iletişimleriyle ile çözüme kavuşturdıkları hususun bir uyuşmazlık çözümü mü yoksa uyuşmazlığa dönüşmemiş bir anlaşmazlık çözümü mü olduğu kıstas alınarak bir nitelendirme yapılmalıdır. Örneğin, sözleşme müzakeresinde taraflar bir sözleşmenin kurulmasına yönelik anlaşmazlıklarını müzakere ederler. Bu durumda müzakereye alternatif uyuşmazlık çözüm yolu niteliği atfedilemez. Ancak sözleşme kurulduktan sonra ifa edilmeyen edimlere ilişkin yürütülen uyuşmazlık müzakeresi, bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoludur²⁸.

5. Sigorta Kuruluşuna Zorunlu Başvurunun Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarının Temel Özellikleri Bakımından Değerlendirilmesi

KTK m.97 kapsamında sigorta kuruluşuna zorunlu bir başvuru öngörülmektedir. Ancak taraflar süreci diledikleri gibi yönetebilmekte ve istedikleri zaman sürece son verebilmektedirler. Tarafların bir anlaşmaya varmaya zorlanmaları söz konusu değildir. Başka bir deyişle süreçte taraflara içerik bakımından tam bir özerklik sağlanmakta ve tarafların her zaman zorunlu başvuru sürecini sonlandırma hakkına sahip olması esas kabul edilmektedir. Bu açıdan sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru, yalnızca başvuru aşamasında göz ardı edilmekle birlikte sürecin işleyişi ve sonucu bakımından alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının temel özelliklerinden birisi olan gönüllülük esasına tabidir.

KTK m.97 uyarınca yapılan zorunlu başvuru neticesinde anlaşmaya varılması halinde bu anlaşma, bağlayıcı nitelikte değildir. Taraflar bu konuda yazılı bir anlaşma tutanağı düzenlemiş iseler, bu tutanak bir maddi hukuk sözleşmesi mahiyetindedir²⁹. Gerçekten taraflar kanundan³⁰ ya da sözleşmeden³¹ doğan hukukî ilişki üzerine müzakerelerde bulunarak bir anlaşmaya varmaktadır. Bu anlaşma karşılıklı irade beyanlarının yer aldığı bir sözleşmeden ibaret olup tarafların sözleşmedeki edimleri ifadan kaçınmaları, sözleşmeye aykırılık ve borçlunun ya da alacaklının temerrüdü kapsamında değerlendirilir. Bununla birlikte söz konusu sözleşme bağlayıcı niteliği haiz olmadığından taraflar, yerine getirilmeyen anlaşma şartlarını farklı bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolunda çözüme kavuşturabilecekleri gibi (*arabuluculuk anlaşma belgesi gibi*) dava veya tahkim yollarına da başvurabilirler.

KTK m.97 uyarınca yapılan başvuru alternatif uyuşmazlık çözüm yolu niteliğini haiz olmakla beraber özel bir dava şartı³² niteliğindedir. Bu yola başvurulması ve bu yolun anlaşma ya da anlaşamama ile tüketilmesi dava açmak için yeterlidir. Başka bir deyişle, sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru dava yolunu kapatan ve onunla rekabet eden bir yol olarak değil, yalnızca özel bir dava şartı olarak kabul edilmiştir. Bu açıdan sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının yargı yollarına başvuru imkânını ortadan kaldırmama niteliğine de uygun düşmektedir.

²⁴ İLDIR, s.27; BÜYÜKAY, s.25; ÖZBAY, s.463.

²⁵ TANRIVER, Süha: Medeni Usul Hukuku Cilt II, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2025, s.256; KIYAK, Emre: Dönüştürücü Arabuluculuk- Problem Çözücü Arabuluculuk İle Uyumlaştırılması, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018, s.82; ÖZBEK, s.191; KEKEÇ, s. 13.

²⁶ ÖZBEK, s.191. Müzakerenin alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak kabul edildiğine ilişkin bk. ŞAHİN CEYLAN, s.296.

²⁷ ÖZBEK, s.136.

²⁸ ÖZBEK, s.154.

²⁹ Tarafların zorunlu başvuru kapsamında anlaşmaya varmaları halinde üçüncü bir kişinin uyuşmazlığı çözme yönünde bir kararının veya önerisinin bulunmaması nedeniyle taraflarca üzerinde çalışılmış bir mutabakat söz konusudur. Bu mutabakat iki tarafın ya da taraflardan birisinin ifa edeceği edimleri belirleyen yazılı bir metne dönüşmektedir. Başka bir ifadeyle taraflar hukuk düzeninin kabul ettiği hukukî sonucu doğurmaya yönelik karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanında bulunmaktadır. Bu irade açıklamaları asli ve doğrudan etkisini maddi hukuk alanında göstermektedir. Zira taraflar zararın tazminine yönelik bir irade açıklamasında bulunmaktadır. Sözleşmenin unsurları için bkz. ANTALYA, Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019, s.137 vd.; NOMER, Haluk; Borçlar Hukuku Genel Hükümler El Kitabı, Beta Yayınları, İstanbul, 2023, s. 11 vd. Bir sözleşmenin maddi hukuk sözleşmesi mi yoksa usul hukuku sözleşmesi olduğunun tespiti için asli ve doğrudan etkisinin hangi alanda doğduğunun dikkate alınması gerektiği hususunda bkz. ERDÖNMEZ, Güray: Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s.440; ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s.297; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.128. Bir maddi hukuk sözleşmesi olarak nitelendirdiğimiz bu anlaşma esasen tarafların uyuşmazlıklarını bir usul işlemine büründürmeden yaptıkları bir sözleşme ile sona erdirdiğinden mahkeme dışı sulh sözleşmesi olarak nitelendirilebilir. Uyuşmazlıkların mahkeme nezdinde bir usul işlemi olmaksızın sözleşme yoluyla çözümlenmesi halinde mahkeme dışı sulhten dışı edilmesi gerektiği ve bu sözleşmesinin geçerliliği ve sonuçları bakımından borçlar hukukuna tabi olduğu hakkında bkz. BUDAK, Ali Cem/KARAASLAN, Varol: Medeni Usul Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2024, s.509.

³⁰ Taraflardan birisinin diğer tarafın sigorta kuruluşuna başvuruda bulunması halinde kanundan doğan bir hukukî ilişki söz konusudur.

³¹ Bir tarafın sigorta kuruluşu ile aralarındaki sözleşmeye/poliçeye istinaden bir başvuruda bulunması halinde sözleşmeden kaynaklanan bir hukukî ilişki bulunmaktadır.

³² Özel dava şartları, davanın esasının incelenmesine engel teşkil eden ve hâkim tarafından resen dikkate alınan genel dava şartları dışında kalan hususlardır. Bkz. PEKCANITEZ, Hakan: Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s.950; ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s.344;ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s.337.

Sigorta kuruluşuna yapılan zorunlu başvuruda üçüncü bir kişinin sürece katılımı söz konusu değildir. Ancak yukarıda³³ da değindiğimiz üzere, çözüm sürecine üçüncü kişinin katılımı bir çözüm yolunun alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak nitelendirilmesinde belirleyici bir kıstas olmadığı gibi zorunlu bir unsur da değildir. Buna göre sürece üçüncü kişinin katılmaması, sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak nitelendirilmesine engel teşkil etmez.

Son olarak sigorta kuruluşuna zorunlu olarak yapılan başvuruda çözüme kavuşturulan hususun bir anlaşmazlık ya da bir uyuşmazlık olmasının bu yöntemin bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak nitelendirilmesine etkisi tartışılmalıdır. Anlaşmazlık ve uyuşmazlık kavramları birbirinden farklı şeylerdir. Anlaşmazlık, aralarında bir menfaat çatışması bulunan kimselerin menfaatin tatmin edilememesi sebebiyle yaşadıkları uyumsuzluk ve çatışma halidir³⁴. Anlaşmazlık görünür hale gelir, dış dünyaya yansır ve devam ederse uyuşmazlığa dönüşür³⁵. O halde birbirleriyle çatışma halinde bulunan taraflar diğer taraftan bir talepte bulunmadığı müddetçe gerçek anlamda bir uyuşmazlıktan söz edilemeyecektir³⁶. Bir uyuşmazlıktan söz edebilmek için bir tarafın kendi durumu ve algısını diğer tarafça anlaşılması gerektiği için paylaşması ve bu durumun salt görüş ayrılığının ötesine geçmesi gerekir³⁷.

Sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru, uygulamada kimi zaman bir anlaşmazlığın çözümüne hizmet ederken kimi zaman bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak kullanılmaktadır. Gerçekten taraflar daha önce zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında hasar ya da maluliyete ilişkin bir talepte bulunmuş iseler bir uyuşmazlığın varlığından söz edilebilir. Örneğin, hasarın meydana gelmesi ile birlikte sigorta kuruluşuna bildirim yapılmış ve hasar dosyası açılmış olabilir³⁸. Bu halde sigorta kuruluşu, eksper tayin etmek suretiyle bildirimde bulunan tarafa bir ödeme teklifinde bulunmuş ya da kısmi bir ödeme yapmış olabilir. Bu teklifin kabul edilmemesi üzerine tahkim veya dava yoluna başvurmak isteyen tarafın sigorta kuruluşuna yeniden bir yazılı başvuru yapması halinde bir uyuşmazlığın varlığı kuşkusuzdur³⁹. Bu örnekte olduğu gibi taraflar arasındaki anlaşmazlığın uyuşmazlığa dönüştüğü durumlarda sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun konusu bir uyuşmazlıktır.

Öte yandan taraflar arasında zorunlu mali sorumluluk sigortasından kaynaklanan taleplere ilişkin daha önceden bir talep ya da ihtar olmaksızın doğrudan zorunlu başvuru yolunun işletilmesi halinde ise taraflar arasında anlaşmazlık düzeyinde kalan bir menfaat çatışmasından söz edilebilir⁴⁰. Sigorta kuruluşunun başvuru talebine karşılık vermemesi ya da talebi reddetmesi halinde ise anlaşmazlık uyuşmazlığa dönüşür. Daha önceden bir talep ya da ihtar olmaksızın doğrudan zorunlu başvuru üzerine yürütülen süreçte bir anlaşmaya varmaları halinde ise tarafların bir sözleşme müzakeresi mi uyuşmazlık müzakeresi mi yürüttükleri tespit edilmelidir. Esasen bu sınırın keskin bir biçimde ayrılması mümkün görünmemektedir. Talebin aynen kabulü ya da sigorta kuruluşunun teknik değerlendirmeleri neticesinde anlaşılan miktar ile talep edilen miktar arasında farklılıkların bulunması durumunda, başvuru talebini ilk kez sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru kapsamında ileri sürmüş ise ortada bir uyuşmazlık olmayacaktır⁴¹. Bu halde uyuşmazlıktan değil çözüme kavuşmuş bir anlaşmazlıktan söz edilebilir.

Özetle sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru kapsamında kimi zaman uyuşmazlık düzeyine ulaşmamış anlaşmazlıklar kimi zaman ise uyuşmazlıklar çözüme kavuşturulmaktadır. Ancak bu durumun söz konusu müessesenin hukukî niteliğinin belirlenmesine bir etkisi olup olmayacağı tartışılmalıdır. Örneğin, Yargıtay 9. HD. 10.10.2024 Tarih ve 2024/10147 E. 2024/13332 K. sayılı ilamında tarafların aralarında bir uyuşmazlık bulunmamasına rağmen arabuluculukta gerçekleştirdikleri anlaşma belgesini ve son tutanağı

³³ Bkz. Yuk. II. A. 4.

³⁴ ÖZEKES, Muhammet: Temel Hukuk Bilgisi, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2023, s.145; ŞAHİN CEYLAN, s.41; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.1; ÖZBEK, s.114.

³⁵ GİRSEBERGER/PETER, s.35; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.1; ÖZBEK, s.118; ÖZEKES, s.145.

³⁶ ŞAHİN CEYLAN, s.75; FOSKETT, David Q.C.: The Law and Practice of Compromise, London, 1996, s. 5. (ÖZBEK, s.119'dan naklen) Anlaşmazlığın karşı tarafa bildirilmesi, dava açılması veya ihtar çekilmesi halinde anlaşmazlık uyuşmazlığa dönüşür. Bkz. ÖZEKES, s.145.

³⁷ FİSCHER/SCHNEUWLY, s.115.

³⁸ Burada sigorta kuruluşuna hasar dosyası açılması ile zorunlu başvuruyu birbirinden ayırt etmek gerekir. Hasarın meydana gelmesi ile birlikte sigorta kuruluşlarının hasar ihbar hatları üzerinden (mobil telefon/internet) hasar dosyası oluşturulabilmektedir. Sigorta kuruluşu gerekli belgeleri başvuru temin etmek suretiyle hasar işlemlerini ilgili dosya üzerinden yürütmekte ve yaptığı teknik değerlendirmeler neticesinde bir ödeme yapılması veya yapılmaması yönünde karar alabilmektedir. Ödeme yapılmaması veya eksik ödeme yapılması halinde ise sigorta kuruluşuna yazılı bir başvuru yapılması gerekmektedir. Bu başvuru üzerine ödeme yapılmaz ise dava veya tahkim yoluna başvurulabilir. Ancak bazı hallerde başvuru taraf, daha önceden bir hasar ihbarında bulunmaksızın sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunabilmektedir. Bu halde hasar dosyasının oluşturulması, zorunlu yazılı başvuru üzerine gerçekleşir.

³⁹ Sigorta Tahkim Komisyonu K. 2024/625472, T. 2.1.2025; "02.11.2023 Tarihinde Ankara ili Keçiören ilçesi Sürücü, *** sevk ve idaresindeki *** plakalı araç ile cadde üzerinde seyreden müvekkile ait *** plakalı araca çarparak maddi hasara yol açmıştır ve araç gereği gibi yapılmamıştır. Müvekkile ait *** araç adına kaza tarihinde geçerli olan *** Sigorta Şirketi'nin *** poliçe numaralı KASKO poliçesi bulunmaktadır. Müvekkilin aracında oluşan bu maddi hasarların giderilmesinde *** Sigorta Şirketi'nin müştereken ve müteselsilen sorumluluğu bulunmaktadır. Söz konusu hasar 02.11.2023 tarihinde sigorta şirketine ihbar edilmiştir. Bu sebeple tarafımızca *** Sigorta Şirketi 01.04.2024 tarihinde hasar farkı ödenmesi için yazılı başvuruda bulunulmuştur. Dosyadaki belgelerin incelenmesinden, başvurunun kaza tarihi itibarıyla araç maliki sıfatını taşıdığı, aleyhine başvuru yapılan sigorta şirketinin ise aynı tarih itibarıyla başvuran aracın Kasko poliçesinin sigortacısı olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, tarafların aktif ve pasif husumet ehliyetlerinin mevcut olduğu tespit edilmiştir." (Lexpera)

⁴⁰ Bu durumda hasar dosyası ilk defa yazılı başvuru üzerine açılacaktır.

⁴¹ Bu bağlamda bir çatışmanın hukuk bilimini ilgilendirmesinin uyuşmazlığa dönüşmesi ile başlamasına ilişkin tespitler önem taşımaktadır. Bkz. ŞAHİN CEYLAN, s.76-77.

geçersiz kabul etmiştir⁴². Kararda arabuluculuğun alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olduğu vurgulanmış ve bu yola başvurunun ön şartı olarak taraflar arasında bir uyuşmazlığın bulunması gösterilmiştir. Diğer bir ifadeyle Yargıtay, tarafların sözleşme müzakeresi⁴³ mahiyetinde yürüttükleri süreci, uyuşmazlık çözüm yolu olarak kabul etmemiştir. Doktrinde de anlaşmazlık çözümü ile uyuşmazlık çözümünün birbirinden farklı şeyler olduğu ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre uyuşmazlıkların çözümü hukuk bilimini ilgilendirirken anlaşmazlıkların çözümü ise diğer sosyal bilimlerin (psikoloji, sosyoloji, tarih, ekonomi vs.) konusudur⁴⁴. Bu görüşe göre, anlaşmazlıkların çözümü ve bunlara ilişkin çalışmalar, hukuk alanında uyuşmazlık çözümünden ve buna ilişkin hukukî müesseselerden çok daha öncesine dayanmaktadır⁴⁵.

Kanaatimizce anlaşmazlıkların çözümü ile uyuşmazlıkların çözümü teorik olarak birbirinden farklı olsa da uyuşmazlık, özünde ve öncesinde bir anlaşmazlığa dayandığından uyuşmazlık çözümü geniş anlamda anlaşmazlık çözümünün bir parçası olarak kabul edilmelidir. Gerçekten her uyuşmazlık özünde bir çatışma ve anlaşmazlık barındırmaktadır⁴⁶. Dolayısıyla uygulamada bu iki kavram arasında keskin bir ayırım yapmak güçtür. Anlaşmazlıklar dinamik süreçler olup her zaman belirli bir tanıma ve sınıra sığdırılması mümkün değildir⁴⁷. Duyguların, düşüncelerin, iradelerin ve/veya eylemlerin algılanan uyumsuzluğu olarak tanımlanan⁴⁸ anlaşmazlığın dinamik yapısı sebebiyle ne zaman uyuşmazlığa dönüştüğü çoğu zaman tam olarak belirlenememektedir. Bu nedenle doktrinde uyuşmazlık çözümünden söz edilirken “anlaşmazlıkların/uyuşmazlıkların çözümü” ifadelerine yer verilmektedir⁴⁹. Öte yandan her somut olay dikkate alınarak hukukların daha önce hasar başvurusu yapıp yapmadığı, anlaşıp anlaşmadıkları gibi ihtimaller üzerinden bir hukukî nitelendirme yapmak kavram karmaşasına neden olacağı gibi ciddi uygulama sorunlarını da beraberinde getirecektir. Bu halde taraflar arasında çözüme kavuşturulan/çözümlenen şeyin anlaşmazlık ya da uyuşmazlık olmasından ziyade kanun koyucunun bu yolu bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak öngörüp öngörmediği esas alınmalıdır. Sigorta kuruluşuna yazılı başvuru, yukarıda gerekçelerini ortaya koyduğumuz üzere alternatif uyuşmazlık çözüm yolunun temel özelliklerini taşımaktadır. Ancak fiilen kimi zaman anlaşmazlıkların kimi zaman ise uyuşmazlıkların çözümüne hizmet etmektedir.

İşaret ettiğimiz hususlar çerçevesinde sigorta kuruluşuna yapılan zorunlu başvuru, kimi zaman sözleşme müzakeresi niteliğinde olsa da uyuşmazlık müzakeresi olarak tasarlanmış bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoludur⁵⁰. Gerçekten müzakere, bir uyuşmazlık çözüm mekanizması olarak kullanılabileceği gibi bir anlaşmazlığın uyuşmazlığa dönüşmesini engelleyen bir yol olarak da kullanılabilir. Teorik olarak sözleşme müzakeresi ve uyuşmazlık müzakeresi arasındaki farktan yola çıkarak müzakerenin alternatif uyuşmazlık çözüm yolu niteliğine ilişkin farklı değerlendirmeler yapılabilir. Ancak incelendiği bağlamdan bağımsız olarak her müzakerenin aynı temel dinamikleri taşıdığı göz önüne alındığında bu ayırımın müzakerenin alternatif uyuşmazlık çözüm yolu niteliğine bir etkisi olmadığı kabul edilmelidir⁵¹.

Müzakere, bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak mahkeme dışı uyuşmazlık çözüm yollarının en az müdahale gerektiren biçimi olup aynı zamanda diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının temelini ve bir ölçüde de çerçevesini oluşturmaktadır⁵². Müzakere, ortak bir karar verme amacıyla

⁴² Yargıtay 9. HD. 10.10.2024, 2024/10147 E. 2024/13332 K.; “10. Dairemize intikal eden dosyalardan, taraflar arasında henüz bir uyuşmazlık bulunmamasına rağmen, işverence başlatılan arabuluculuk süreci sonunda anlaşma belgesi düzenlenmesi şeklinde bir uygulamaya sıklıkla başvurulduğu anlaşılmaktadır. 6325 sayılı Kanun’un 1 inci maddesinde arabuluculuğun hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde uygulanacak bir çözüm yolu olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle öncelikle taraflar arasında bir hukuk uyuşmazlığının varlığı, arabuluculuğun ön koşuludur. Ortada somut bir uyuşmazlık bulunmadığı hâlde ihtiyari arabuluculuk yoluyla düzenlenen son tutanağın veya anlaşma belgesinin, 6325 sayılı Kanun’un 18 inci maddesinin beşinci fıkrasında öngörülen bir belge anlamında değerlendirilmesi mümkün değildir. 11. Taraflar arasında 6325 sayılı Kanun’un 18 inci maddesinin beşinci fıkrası kapsamında bir anlaşmanın varlığından söz edebilmek için ise öncelikle bir uyuşmazlığın ortaya çıkmış olması ve bundan sonra arabulucuya başvurulmuş olması gerekmektedir. Burada sözü edilen uyuşmazlıktan anlaşılması gereken, 6325 sayılı Kanun’un 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında da ifade edildiği üzere tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarıdır. Taraflar arasında uyuşmazlık çıktığından söz edilebilmesi için, taraflardan birinin diğer tarafa karşı alacak, tazminat ve işe iade gibi bir hak iddiasında bulunması, bunu ileri sürmesi; ancak karşı tarafın bu iddia ve talebi kabul etmemesi sonucunda kendi aralarında anlaşmamış olmaları gerekir. Örneğin; henüz iş sözleşmesinin sona ermediği durumda, taraflar arasında kıdem tazminatına ilişkin bir uyuşmazlık bulunmadığından, kıdem tazminatına ilişkin 6325 sayılı Kanun anlamında bir anlaşmanın varlığından da söz edilemez (Dairemizin aynı yöndeki 2021/12911 E., 2022/1387 K. sayılı kararı). Yine işçinin fazla çalışma alacağının ödenmesi yönünde bir talepte bulunmadığı ya da yapılmak istenen ödemeyi reddetmediği; bir diğer ifadeyle taraflar arasında bu konuda henüz bir uyuşmazlık çıkmadığı hâlde, başlatılan arabuluculuk faaliyeti sonunda düzenlenen son tutanak veya anlaşma belgesi de geçerli kabul edilemez.” (Lexpera)

⁴³ Sözleşme müzakereleri esasen herhangi bir uyuşmazlıkla ilgili değildir. Bu müzakereler hukukî işlem müzakereleri olarak da anılırlar. Tarafların bir sözleşme öncesinde yürüttükleri müzakerelerdir. Bkz. ÖZBEK, s.153.

⁴⁴ MENKEL-MEADOW, Carrie: “From Legal Disputes to Conflict Resolution and Human Problem Solving: Legal Dispute Resolution in a Multidisciplinary Context”, Journal of Legal Education, 54(1), 2004, s.12.

⁴⁵ MENKEL-MEADOW, s.13. Gerçekten Durkheim, Marx, Simmel ve Coser gibi sosyologlar anlaşmazlıkların sosyal değişim boyutları, anlaşmazlıkların önlenmesi, çözülmesi ve bu süreçte bireysel davranışlar ile grup davranışlarının etkisi hakkında çalışmalar yürütmüşlerdir. MENKEL-MEADOW, s.13.

⁴⁶ MENKEL-MEADOW, s.1; FİSCHER/SCHNEUWLY, s.109 vd.

⁴⁷ FİSCHER/SCHNEUWLY, s.110.

⁴⁸ FİSCHER/SCHNEUWLY, s.116.

⁴⁹ Bkz. FİSCHER/SCHNEUWLY, s.178-181; ÖZEKES, s.144.

⁵⁰ Doktrinde söz konusu başvurunun herhangi bir ayırım yapılmaksızın müzakere niteliği taşıdığı ileri sürülmektedir. DRENİSA, Efe: “Sigortacıya Dava Açmadan Önce Yazılı Başvuruda Bulunulması Zorunluluğunun (KTK m. 97) Medenî Usûl Hukuku Yönüyle Değerlendirilmesi”, İstanbul Hukuk Mecmuası, 81(3), 2023, s.651.

⁵¹ FİSCHER/SCHNEUWLY, s.180.

⁵² FİSCHER/SCHNEUWLY, s.180.

gerçekleştirilen karşılıklı iletişimidir⁵³. Doktrinde amaçlılık perspektifinden bakıldığında, müzakereler, belirli bir yöne, yani bir sözleşmenin sonucuna veya onun tamamlanmasına ya da düzeltilmesine işaret eden planlı insan davranışı olarak tanımlanmaktadır⁵⁴. Bununla birlikte bir anlaşmaya varmanın müzakerenin mutlak amacı olduğu söylenemez. Müzakere yalnızca anlaşmaya varma amacını güden hedef odaklı bir etkinlik değil, açık uçlu bir süreçtir. Başka bir ifadeyle taraflar müzakere neticesinde bir anlaşmaya varmak zorunda olmadıkları gibi çıkarlarını korumak için anlaşmaya varmaktan kaçınabilir, dava yolunu işletebilirler⁵⁵. Bu bağlamda müzakere, çatışan menfaatlerin uyum sağlayabilmesi için üçüncü bir kişinin katılımı olmaksızın tarafların pazarlık esasına dayalı olarak yürüttükleri bir yöntem olarak tanımlanabilir⁵⁶.

KTK m.97’de yer alan düzenleme, özünde, kazan-kaybet müzakeresi şeklinde yürütülen rekabetçi ve mücadelecilik olarak nitelendirilebilecek⁵⁷ uzlaşma müzakeresi mahiyetindedir. Sigorta kuruluşuna yapılan yazılı başvuru, yargı yollarına başvurulmadan önce müzakere edilmesi istenen bir teklif niteliği taşımaktadır⁵⁸. Bu başvuru ile taraflardan en az birisi, bir müzakere sürecinde olduğunun farkındadır. Bu müzakerelerde taraflar bir anlaşmaya varamazlarsa mahkemeye ya da tahkime başvururlar⁵⁹. Uzlaşma müzakerelerinde dava yolu ileri sürülerek karşı taraf ile bir anlaşmaya varmak hedeflenir. Bu nedenle bu müzakerelere, hukukun gölgesinde müzakere (*in the shadow of the law*) de denir⁶⁰. Ancak taraflar bu müzakerelerde varılan sonucu uygulayıp uygulamamakta serbesttirler. Dilerlerse anlaşmaya vardıkları konuyu farklı bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolunda yeniden değerlendirebilecekleri gibi dava veya tahkim yoluna da götürebilirler. Bu bağlamda KTK m.97 uyarınca yapılan başvuru, yukarıdaki istisnai haller hariç olmak üzere hukukun gölgesinde yapılan ve sonuçları itibarıyla bağlayıcı olmayan bir uzlaşma müzakeresidir.

Öte yandan sigorta şirketince başvuru tarafın talebine cevap verilmemesi, sigorta şirketince görüşme yapılmayacağını bildirilmesi veya başvuru tarafın talebinin değerlendirmeye alınmaması hallerini ayrıca ele almak gerekir. Bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan arabuluculukta HUAK m.18/A-10 uyarınca taraflara ulaşılamaması veya taraflar katılmadığı için görüşme yapılamaması halinde arabuluculuk faaliyeti sona erer ve durum tutanakla tespit edilir. Bu şekilde tutulan son tutanak ile dava açılabilir. Sigortaya yapılan başvuruda da başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde yazılı bir cevap verilmemesi halinde dava açılabilir. Taraflar arasında uyuşmazlık müzakeresi yapılamaması, arabuluculukta çözüm yolunun niteliğini etkilemediği gibi sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun da niteliğini değiştirmez⁶¹. Gerçekten taraflar gönüllülük ilkesi kapsamında sürece katılmak istemeyebileceği gibi karşılıklı talepler hakkında bir yanıt vermek veya bir karara varmak zorunda da değildirler. Dolayısıyla bu durum sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun alternatif uyuşmazlık çözüm yolu niteliğini etkilemez.

III. SİGORTA KURULUŞUNA ZORUNLU BAŞVURUDAN SONRA AÇILACAK DAVALARDA ZORUNLU ARABULUCULUĞUN UYGULANIP UYGULANMAYACAĞI

Yargıtay 4. HD. 09.09.2024, E. 2022/2615 K. 2024/7426 sayılı kararı ve aynı yöndeki diğer kararlarında⁶², HUAK m.18/A-18 hükmü uyarınca başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu hallerde zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanamayacağı için KTK m.97 kapsamında açılacak davalarda arabuluculuğa gidilmesinin zorunlu olmadığını kabul etmiştir. Zorunlu arabuluculuk kapsamında ortaya çıkan giderlerin ise başvurucuya yükletilmesi gerektiğine karar vermiştir. Söz konusu kararda;

“6325 sayılı Arabuluculuk Kanunu’nun “Dava şartı olarak arabuluculuk” başlığı altında düzenlenen 18/A maddesinin (18) numaralı bendinde “Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz.” hükmü yer almıştır. 2918 sayılı Kanun’un 97 nci maddesi ile zorunlu mali sorumluluk sigortasından faydalanmak isteyen hak sahiplerinin dava yoluna gitmeden önce sigortacıya yazılı başvuru yapması gerektiği dava şartı olarak düzenlenmiş olup, ayrıca arabuluculuğa gidilmesinin zorunlu olmadığı ve arabulucuya gidilmiş olmasının bir dava şartı olmadığı hususu dikkate alınarak karar verilmesi gereklidir... bu haliyle dava açmadan önce sigortacıya başvuru dava şartının yerine getirildiği, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’na eklenen 18/A maddesinin 18 inci fıkrasına göre artık zorunlu arabuluculuk hükümlerinin uygulanamayacağı bu itibarla yargılama gideri olarak

⁵³ ÖZBEK, s.150; ÖZEKES, Pekcanitez Usul, s. 2810; KEKEÇ, s.43.

⁵⁴ MONN, Valentine: “Verhandlungen, Verhandlungspflichten, Verhandlungsabrede” içinde Die Verhandlungsabrede, GAUCH, Peter/MONN, Valentine (Ed.), Schulthess Juristische Medien AG, Zürich, 2010, s.12.

⁵⁵ MONN, s.14.

⁵⁶ YILDIRIM, Ferhat: Arabuluculuk ve Ombudsmanlık, Seçkin Yayınları, Ankara, 2023, s.33.

⁵⁷ Müzakere, uyuşmazlık müzakeresi ve sözleşme müzakeresi olarak sınıflandırılabilir. Sözleşme müzakeresi işbirlikçi ve sorun çözücü nitelikte iken uyuşmazlık müzakeresi daha rekabetçi ve mücadelecidir. Alternatif uyuşmazlık çözümünün konusu ise, esas olarak uyuşmazlık müzakeresidir. Bkz. ÖZBEK, s.153.

⁵⁸ DRENİSA, s.651.

⁵⁹ KEKEÇ, s. 43; ÖZBEK, s.154.

⁶⁰ KEKEÇ, s. 43; ÖZBEK, s.154.

⁶¹ İngiliz mahkemeleri, davacının bir talepte bulunup da davalının hareketsiz kaldığı hallerde de uyuşmazlığın varlığını kabul etmekte, davalının ifası gereken edimin varlığını ikrar etmedikçe uyuşmazlığın varlığını sürdürdüğünü kabul etmektedir. ÖZBEK, s.120.

⁶² 4. HD. 27.02.2024, E. 2022/2982 K. 2024/2110; 4. HD. 03.11.2022, E. 2022/4937 K. 2022/13790; 4. HD. 20.01.2022, E. 2021/23273 K. 2022/901.

arabuluculuk masraflarının davalıya yükletilemeyeceği gözetilmeksizin yazılı şekilde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.”⁶³

ifadelerine yer verilerek suretiyle sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun HUAK m.18/A-18’de sözü edilen bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olduğu kabul edilmiştir.

Yargıtay’ın isabetli olarak verdiği karara rağmen bazı bölge adliye mahkemeleri ile bazı ilk derece mahkemelerince davacının dava dilekçesine arabuluculuk anlaşılamama tutanağının eklenmesi istenmekte, aksi halde davanın usulden reddine karar verilmektedir⁶⁴. Doktrinde de hem sigorta kuruluşuna yazılı başvuru yapılması hem de zorunlu arabuluculuğa başvuru yapılması gerektiği yönünde görüşler de bulunmaktadır⁶⁵.

Bizim de katıldığımız görüşe göre ise, sigorta kuruluşuna yazılı başvuru yapılması alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından müzakere niteliğinde olup dava veya tahkim yoluna başvuru yapılması için bu yolun tüketilmesi yeterlidir⁶⁶. Ayrıca zorunlu arabuluculuğa başvurulmasına gerek yoktur. Uygulamadaki ikircikliği sona erdirmek için ise Yargıtay kararlarında açık bir biçimde sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun “müzakere” ve/veya “alternatif uyuşmazlık çözüm yolu” niteliğine ilişkin kapsamlı açıklamalara yer verilmektedir⁶⁷. Öte yandan tarafların yapısal farklılık taşımakla birlikte özünde kendi uyuşmazlıklarını kendilerinin müzakere ettikleri bir sürecin tekrarı alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının amacı ve özellikleri ile de bağdaşmaz. Tarafları yazılı başvuru sürecinden sonra zorunlu arabuluculuğa mecbur bırakmak, taraflara ek külfet getireceği gibi hak arama özgürlüğü ile de bağdaşmayacaktır⁶⁸. Ancak tarafların kendi rızaları ile zorunlu başvuru yolunda çözüme kavuşturamadıkları uyuşmazlığı ihtiyari arabuluculuğa götürmelerinin önünde bir engel bulunmamaktadır.

Yargıtay’ın isabetli olarak verdiği karar, tarafların arasındaki menfaat çatışmasının anlaşmazlık düzeyinde kaldığı ve uyuşmazlığa dönüşmediği hallerde veya tarafların uyuşmazlığı müzakere edemedikleri hallerde, sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun niteliğinin alternatif uyuşmazlık çözüm yolu mahiyetinde olup olmadığı bağlamında tartışmalara neden olabilir. Ancak yukarıda izah edildiği üzere kanun koyucu bu çözüm yolunu bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak öngörmüştür. Diğer taraftan sigorta şirketince başvuru tarafın talebine cevap verilmemesi, sigorta şirketince görüşme yapılmayacağını bildirilmesi veya başvuru tarafın talebinin değerlendirmeye alınmaması hallerinde taraflar uyuşmazlığı müzakere edemeseler de başvuruya süresi içinde yanıt verilmemesini dava açmak için yeterli görmektedir. Esasen bu halde çözüm yolunun niteliğini etkileyen ya da değiştiren bir husustan değil, başarıya ulaşamamış bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolundan söz etmek daha doğrudur. Dolayısıyla bu çözüm yolunun sözleşme müzakeresi ya da uzlaşma müzakeresi olarak yürütülmesi çözüm yolunun alternatif uyuşmazlık çözüm yolu niteliğini değiştirmez. Bu nedenle her somut olaya göre bir ayırım yapmaya gerek olmaksızın sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun zorunlu arabuluculuğa başvuru şartını ortadan kaldırdığı kabul edilmelidir.

Sigorta kuruluşuna zorunlu başvuruda akdedilen anlaşmaların yerine getirilmemesi sebebiyle açılacak ifa davalarında ya da icra takibi üzerine açılacak itirazın iptali davalarında ise zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmalıdır. Bu halde taraflar arasında akdedilmiş anlaşmanın bir sözleşme niteliğinde olduğuna değinmiştik. Bu sözleşmenin ifasına yönelik olarak açılan dava, KTK m.97 uyarınca zorunlu mali sorumluluk sigortasına ilişkin bir talep değil, bu talep üzerine akdedilmiş anlaşmanın ifasıdır. Dolayısıyla ticari bir davaya⁶⁹ ilişkin alacak talebi niteliğindeki bu talep zorunlu arabuluculuğa tabidir.

⁶³ Yargıtay 4. HD. 09.09.2024, E. 2022/2615 K. 2024/7426; 4. HD. 27.02.2024, E. 2022/2982 K. 2024/2110; 4. HD. 03.11.2022, E. 2022/4937 K. 2022/13790; 4. HD. 20.01.2022, E. 2021/23273 K. 2022/901.

⁶⁴ Sakarya BAM 3. HD., E. 2022/2096 K. 2022/1736 T. 21.12.2022; “7155 sayılı Kanun’un 20. maddesiyle TTK’ya eklenen 5/A maddesi ile 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun 18/A maddeleri uyarınca, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulması dava şartı Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortacısı için geçerlidir. Kazaya kârşın aracın maliki ve sürücüsü yönünden davanın ticari dava olmadığı açıktır. Bu itibarla işleten ve sürücü bakımından davaya devam edilmesi gerekirken tüm davalılar yönünden davanın usulden reddine karar verilmesi hatalı olmuştur. İlk derece mahkemesince sadece Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortacısı şirket hakkındaki davanın dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddine karar verilmesi gerekirken tüm davalılar yönünden usulden ret kararı verilmesi olası... ilk derece mahkemesinin kararının kaldırılmasına...” (Lexpera) Aynı yönde bkz. Bakırköy 5. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2022/631 K. 2022/712, T. 18.7.2022; İstanbul Anadolu 4. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2019/155 K. 2019/969, T. 10.10.2019; İzmir BAM, 11. HD., E. 2021/1441 K. 2021/1282 T. 4.11.2021; “Somut uyuşmazlıkta davacı, davalıların maliki ve zorunlu mali sorumluluk sigortacısı oldukları aracın davacıya ait park halindeki araca çarpması nedeniyle hasar onarım bedeli, değer kaybı ve araçtan mahrum kalma nedeniyle tazminat isteminde bulunmuştur...HMK’nın 115/2. maddesinde tamamlanabilir dava şartı eksikliğinin giderilmesi için davacı tarafa süre verilebileceği belirtilmiş ise de, 6352 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun 18/A-2. maddesinde arabulucuya başvurmadan dava açıldığının anlaşılması halinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın dava şartı yokluğundan usulden reddedileceği açıkça belirtildiğinden, anılan dava şartı eksikliğinin tamamlanabilir dava şartı eksikliği olarak nitelendirilmesi mümkün değildir...Buna göre mahkemece arabuluculuğa ilişkin dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir.” (Lexpera)

⁶⁵ DİNÇ, İlhan: Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021, s.55.

⁶⁶ DRENİSA, s.664.

⁶⁷ Bu şekilde bir açıklama yapılarak tarafların hak ve yetkilerinin netleştirilmesi ve kavram ve terminolojinin açıklığa kavuşturulması, tarafların yazılı başvuruya ilişkin tereddütlerinin giderilmesi gerektiği yönünde görüş ve açıklamalar için bkz. DRENİSA, s.664-665.

⁶⁸ DRENİSA, s.664.

⁶⁹ Sigorta hukukuna ilişkin uyuşmazlıklar, ya TTK’nın Altıncı Kitabında düzenlenmesi münasebetiyle ticari dava olmaları ya da tüketici uyuşmazlığı mahiyetinde olanlar bakımından Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun gereği zorunlu arabuluculuğa tabi olmaktadır. Bu nedenle sigorta sözleşmesinden doğan tazminat ya da bedelin hiç veya gereği gibi ödenmemesi halinde sigortalı dava açmadan önce arabulucuya başvurulmalıdır. Bkz. AYHAN, Rıza/ÇAĞLAR, Hayrettin/ÖZDAMAR, Mehmet: Sigorta Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s.125. Örneğimizde sigorta hukukundan kaynaklanan bir alacak talebi olmakla birlikte bu alacak talebi için başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu işletilmesi zorunlu olmadığından zorunlu arabuluculuğa başvurulması

İşaret ettiğimiz hususlar çerçevesinde Yargıtay 4. HD'nin KTK m.97 kapsamında alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolunun varlığı nedeniyle zorunlu arabuluculuğa ilişkin giderlerin davacıya yükletilmesine yönelik kararı isabetlidir. Bazı ilk derece mahkemelerince zorunlu arabuluculuğa ilişkin son tutanağın talep edilmesi ve aksi halde davanın usulden reddine yönelik kararları da yerinde değildir. Uygulama birliğinin sağlanması açısından içtihatlarda sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun “müzakere” niteliği açıkça ortaya konulmalı ve bu husustaki tereddütler giderilmelidir.

IV. ZORUNLU ARABULUCULUĞA BAŞVURUNUN SİGORTA KURULUŞUNA ZORUNLU BAŞVURU ŞARTINI ORTADAN KALDIRIP KALDIRMAYACAĞI

A. Sigorta Kuruluşuna Yazılı Başvurunun Şekli

Zorunlu mali mesuliyet sigortası kapsamında açılacak davalarda sigorta kuruluşuna yazılı bir başvuru yapılması gerekmektedir. Ancak bu yazılı başvurunun şekline ilişkin KTK hükümlerinde açık bir düzenleme mevcut değildir. Doktrinde geçerli bir başvurudan söz edilebilmesi için yazılı başvuruya zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yer alan belgelerin eklenmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁷⁰. Bu görüşe göre, eksik belgelerle yapılan başvuru geçerli bir başvuru olmadığı gibi bu halde tamamlanamayan bir dava şartı söz konusu olduğundan davanın dava şartı yokluğundan usulden reddi gerekir⁷¹. Bu görüşe dayanak olarak ise KTK m.99 hükmü gösterilmektedir. KTK m.99 uyarınca;

“Sigortacılar, hak sahibinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri⁷², sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları hak sahibine ödemek zorundadırlar.”

Sigorta tahkim yargılamasında verilen bazı hakem kararları da bu yöndedir. Örneğin, 24.03.2025 Tarih ve K-2025/156511 sayılı hakem kararında gerekli evraklar sunulmadan ya da eksik evraklarla yapılan başvuruların geçerli bir yazılı başvuru niteliği taşımayacağına işaret edilerek davanın dava şartı yokluğundan usulden reddine karar verilmiştir⁷³. Aksi yöndeki bazı kararlarda ise tamamlanabilir bir dava şartı kabul

gerekmektedir.

⁷⁰ SEVEN, Vural: “Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğunda Sunulacak Belgelerin (Özellikle Sağlık Kurulu Raporu) Dava Şartı Ve Temerrüt İle İlişkisi”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(Özel Sayı), 2022, s.157; DRENİSA, s.652-653.

⁷¹ SEVEN, s.164; DRENİSA, s.656-657.

⁷² Genel Şartlar Ek:6 Tazminat Ödemelerinde İstenilecek Belgeler: “Tazminat başvurusunda bulunan hak sahipleri tarafından 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 99 uncu maddesi uyarınca ilgisine göre aşağıdaki belgeler eksiksiz olarak sunulur.

1. Maddi Zararlar

A) Araç Hasarları

• Trafik Kazası Tespit Tutanağı resmi tasdikli sureti veya taraflar arasında tutulmuş kaza tespit tutanağı, varsa ifade tutanakları veya görgü tespit tutanakları, • Mağdur araca ait ruhsat, • Varsa hasarlı araca ve kaza yerine ait fotoğraf ve görüntüler, • Mağdur araç sahibine/zarar gören üçüncü şahsa ait banka hesap bilgileri (banka - şube adı, Iban numarası).

B) Değer Kaybı

• (A) Araç Hasarları bölümünde istenen belgeler, • Değer kaybı talep beyanı, • Maddi hasara ilişkin ekspertiz yapıldıysa eksper raporu.

C) Diğer Hasarlar (üçüncü kişiye ait mallar için)

• (A) Araç Hasarları bölümünde istenen belgeler, • Hasarlı malın sahiplik belgesi (tapu, alım faturası, kamu kurumu resmi yazısı vb.), • Üçüncü kişiye ait zarar gören malın onarımına ilişkin fatura, muhasebe kayıtları.

2. Bedeni Zararlar

A) Sakatlık

• Kurul Raporu (artan sakatlık oranına bağlı tazminat taleplerinde ilk ödemeye esas alınan Yönetmeliğe göre düzenlenen rapor), • Epikriz Raporu, • Genel adli muayene raporu, • Tüm tetkik ve tedavilere ilişkin raporlar, • Mağdura ait kimlik belgesi fotokopisi, • Kaza raporu, varsa bilirkişi raporu veya keşif zaptı veya mahkeme kararı, • Mağdura ait kaza tarihi itibarıyla son gelir durum belgesi (Bordro, Gelir Vergi Beyannamesi vb.) ve güncel SGK hizmet dökümü belgesi ile varsa hesap tarihi itibarıyla son gelir durum belgesi, • Hak sahibine ait banka hesap bilgileri (banka - şube adı, Iban numarası), • Sağlık verilerine erişim, işleme ve aktarım konusunda mağdur tarafından verilen açık rıza beyanı

B) Ölüm

• Kaza Raporu, varsa Bilirkişi Raporu, keşif zaptı veya mahkeme kararı, • Veraset ilamı veya desteklik ilişkisini ortaya koyan diğer belgeler, • Ölüm belgesi ve ölü muayene otopsi raporu, • Destek şahsının Anne ve baba bilgisini de gösterir güncel vukuatlı nüfus kayıt örneği, • Ölen kişiye ait kaza tarihi itibarıyla son gelir durum belgesi (Bordro, Gelir Vergi Beyannamesi vb.) ile SGK hizmet dökümü belgesi, • Hak sahibine ait banka hesap bilgileri (banka - şube adı, Iban numarası), • Çocuk ölümünde destekten yoksun kalan ebeveynlerin güncel SGK hizmet dökümü belgesi.

3. Kişisel Bilgi Doğrulama Evrakları

• Gerçek Kişilerde: Nüfus cüzdanı fotokopisi ve imza beyanı, iletişim bilgileri • Tüzel Kişilerde: Vergi levhası, ticaret sicil gazetesi, imza sirküleri ve sirkülerde yer alan yetkililerin nüfus cüzdanı fotokopileri, • Yabancılar: Nüfus cüzdanı veya kimlik bilgisi içerir diğer belgeler ile Türkiye'ye girişine dair resmî evrak”

⁷³ Sigorta tahkim Komisyonu 24.03.2025 Tarih ve K-2025/156511 Sayılı Hakem Kararı; “5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 30/15. maddesi, sigorta hakemlerinin, sadece kendilerine verilen evraklar üzerinden incelemelerini sürdürüp karar vereceklerini hükme bağlamıştır. Bu kapsamda dosyaya sunulan evraklar kapsamında yapılan incelemede, başvuran vekilinin 24.01.2025 tarihli başvuruya vekâletname ve ihtarnâme başlıklı evrak eklendiği, başvuru ekinde KTK. 97. Maddesi ve Trafik Sigortası Genel Şartları B.2.2.1.maddesi kapsamında gerekli belgelerin sigorta şirketine sunulduğu ilişkin kayıt bulunmadığı ve ilgili belgelerin başvuruda sigorta şirketine sunulduğunun ispat edilmediği görülmüştür. Bu bağlamda dosya kapsamındaki belgeler birlikte incelenip değerlendirildiğinde; başvuran 114/2 maddesinin yollaması ile Karayolları trafik Kanunu 97. Maddesi gereğince “başvuru özel dava şartının” yerine getirdiğini ispatlayamamıştır. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun “Dava Şartlarının incelenmesi” başlığı altında yer alan HMK md.115/1 hükmü gereğince, mahkeme dava şartlarının mevcut olup olmadığını davanın her aşamasında resen inceleyebileceği gibi, uyuşmazlığın tarafları da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilecektir. Aynı hükmün ikinci fıkrası, mahkemenin dava şartı eksikliği tespit ettiğinde, davanın usulden reddine karar vereceği hükmü altına alınmıştır. Açıklanan nedenlerle başvuranın talebinin dava şartı yokluğundan usulden reddedilmesi gerektiğine karar verilmiştir.” (Sigorta Tahkim Komisyonu (STK) Hakem Karar Dergisi, Ocak-Mart, Sayı 61, 2025) Aynı yönde

edilerek davanın usulden reddinin gerekmediğine işaret edilerek esasa ilişkin yargılamaya geçilmiştir⁷⁴. Bazı hakem heyeti kararlarında ise eksik belgelerle başvuru yapılması durumunda sigorta kuruluşunun başvurucudan eksik evrakı talep etmemesi durumunda dava şartı eksikliğinin ileri sürülemeyeceğine karar verilmiştir⁷⁵. Yargıtay kararlarında ise yazılı başvurunun özel bir dava şartı olduğuna işaret edilmekle birlikte tamamlanabilir bir dava şartı niteliği taşıdığı kabul edilmektedir⁷⁶.

Öte yandan doktrinde yazılı başvuru yapılmadığı veya eksik belge ile başvuruda bulunulduğu hallerde usulüne uygun ve geçerli bir başvurudan söz edilemeyeceği gerekçesiyle muacceliyet ve temerrüdün gerçekleşmeyeceği ileri sürülmektedir⁷⁷. Bu bağlamda alacak muaccel olmadığından sigortalının ya da başvurucunun talep hakkı olmadığı için dava veya tahkime başvurmakta hukukî yararı bulunmadığı ileri sürülmektedir⁷⁸. Başvurucunun gerekli belgeler ile başvuru yapmaması halinde meydana gelen zararın poliçe kapsamında olup olmadığı anlaşılamayacağı gibi zararın poliçe teminatını aşip aşmadığı da belirlenemeyeceğinden borcun muaccel hale gelmeyeceği ileri sürülmektedir⁷⁹. Muaccel hâle gelmemiş ve kapsamının sigortacıdan belirlenmesi mümkün olmayan bir alacak için sigortalının temerrüde düşmüş sayılması isabetsiz kabul edilmektedir⁸⁰. Kural olarak TBK m.90'a göre her borç doğumu anında muaccel olur ve derhal talep edilebilir⁸¹ ise de bu görüşe göre, bu kural, sigorta kuruluşunun borcu açısından uygulanmaz⁸².

Kanaatimizce sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun geçerliliği ve dava şartı niteliği ile temerrüde ilişkin hukukî sonuçlarını ayırt etmek gerekir. Bize göre, KTK m.99 ve Genel Şartlar'da yer alan belgelerin sigorta kuruluşuna verilmesi, geçerli başvuruya ilişkin bir sorun değil, sigorta kuruluşunun temerrüde düşmesine ve faizin başlangıcına ilişkin bir sorundur. Kanunda başvurunun içeriğine ve şekline dair açık bir düzenleme bulunmaması, eksik belgelerle başvurunun hukukî sonucuna dair bir yaptırımın yer alması ve gerekli belgelerin yalnızca sigorta kuruluşunun temerrüdüne ve faizin başlangıcına ilişkin olması gerekçeleriyle davanın dava şartı yokluğundan usulden reddedileceği görüşüne katılmak mümkün değildir. Yargıtay kararlarında da söz konusu belgeler olmaksızın yapılan başvurular üzerine açılan davalar, dava şartı yokluğundan usulden reddedilmemiş, sigorta kuruluşunun dava veya icra takibi tarihinde temerrüde düştüğü ve faizin de bu tarih itibarıyla başlaması gerektiğine karar verilmiştir⁸³.

Bu çerçevede borcun muaccel hale gelmesi ile temerrüt arasındaki fark da ortaya konulmalıdır. TBK m.117/1 uyarınca, *"Muaccel bir borcun borçlusu alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer."* Buna göre, borçlunun temerrüdü, ifası mümkün bir muaccel borç için borçlunun ihtar edilmiş olmasına, alacaklının edimi kabule hazır olmasına, borçlunun edimi ifadan kaçınma hakkının bulunmamasına ve ifa etmemenin borca aykırı bir davranış olmasına bağlıdır⁸⁴. Muacceliyet ise yalnızca temerrüdün zamana ilişkin bir

bkz. STK 24/12/2024 Tarih ve K-2024/625200 Sayılı Hakem Kararı; 17.11.2023 Tarih ve K-2023/388403 Sayılı Hakem Kararı; 17.06.2023 Tarih ve K-2023/185789 Sayılı Hakem Kararı; 22.09.2022 Tarih ve K-2022/246673 Sayılı Hakem Kararı.

⁷⁴ STK 22/05/2024 Tarihli- K-2024/227649 Hakem Kararı; *"KTK 97. Maddeye göre; Zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekir. Başvuran vekili tarafından tahkim öncesi sigorta kuruluşuna gerekli başvurunun yapıldığı, başvuru dilekçesinde tedavi giderinin ödenmesinin talep edildiği görülmüştür. Her ne kadar sigorta kuruluşu başvurunun eksik bilgi ve belge ile yapıldığını dile getirmişse de varlığı iddia olunan eksikliğin tamamlanabilir dava şartı niteliğinde olup başvurunun reddini gerektirmediği anlaşılmıştır. (Bkz. Aynı yönde Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 21/12/2021 2021/21845 E. , 2021/10701 K.)"* (STK Hakem Karar Dergisi, Nisan-Haziran 2024, Sayı 58, 2024) Aynı yönde bkz. 17.11.2021 Tarihli - 2021/İHK-39841 Sayılı İtiraz Hakem Heyeti Kararı; 22/03/2024 Tarihli - 2024/İHK-18946 Sayılı İtiraz Hakem Heyeti Kararı

⁷⁵ STK 15.09.2023 Tarih ve K-2023/297712 Sayılı Hakem Kararı ; *"Sigorta şirketine KTK'nun 97. maddesi gereğince müraaat edilmemiş olması sebebiyle huzurdaki başvurunun esasa girilmeksizin usulden reddi gerektiği iddiası incelenmiş; başvuran tarafından sigorta şirketine dilekçesinde ekte gerekli hasar evrakının konduğunu belirttiği tespit edilmiş; sigorta şirketinin eksik evrak iddiası olsa da bunu başvurana belirttiği ve eksik evrakı talep ettiğini gösteren herhangi bir yazı dosyaya sunmadığı görüldüğünden bu konudaki iddialar kabul edilmemiştir."* (STK Hakem Karar Dergisi, Temmuz-Eylül 2023, Sayı 55, 2023) Aynı yönde bkz. Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2022/İHK-9552, T. 25.2.2022; *"Başvuru Sahibi'nin Sigorta Şirketine başvuruda bulunduğunun kabul edilmesi, eksik evrak bildiriminde bulunulmamış olması ve başvuru yapılmadığına dair iddianın somut delillerle desteklenememesi nedeniyle itirazların reddi gerekmektedir."* (Lexpera)

⁷⁶ Yargıtay 4. HD. 27.12.2023, E. 2022/16342 K. 2023/14216; *"KTK'nın 97'nci maddesi ile zorunlu mali sorumluluk sigortasından faydalanmak isteyen hak sahiplerinin dava yoluna gitmeden önce sigortacıya yazılı başvuru yapması gerektiği düzenlenmiş olmakla birlikte başvurunun yapıldığı ancak eksik ya da usulüne uygun olmayan belge ile başvurulduğu hallerde bu eksikliğin tamamlanabileceği açıktır."* (Lexpera)

⁷⁷ SEVEN, Vural: "Mahkemeye - Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu", (Sigorta Şirketine Başvuru), İzmir Barosu Dergisi, 83(2), 2018, s.106; DRENİSA, s.654.

⁷⁸ SEVEN, Sigorta Şirketine Başvuru, s.118; DRENİSA, s.658.

⁷⁹ DRENİSA, s.653-654.

⁸⁰ DRENİSA, s.655. Bu görüşe göre, gerekli belgeler eklenmeden yapılan başvuru alacağı muaccel hale getirmeyeceğinden muaccel olmayan alacaklara ilişkin açılan davaların hukukî yarar yokluğundan usulden reddine ilişkin içtihadı birleştirme kararı dikkate alınarak davanın hukukî yarar yokluğu sebebiyle de usulden reddi gerekir. Bkz. DRENİSA, s.659.

⁸¹ EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s.1075-1076. Bu durumun istisnası borcun süreye ya da vadeye bağlanmış olması halidir.

⁸² DRENİSA, s.655.

⁸³ Yargıtay 4. HD. E. 2022/4574 K. 2022/16962 T. 14.12.2022; *"Gerekli belgeler ibraz edilmeksizin başvuruda bulunulmuş ya da hiç müraaat edilmemiş ise ...'nın temerrüdünden bahsedilemeyeceğinden faiz başlangıcının dava tarihi olarak kabulü gerekir."* Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD. E. 2022/16085 K. 2023/6576 T. 17.5.2023; 4. HD. E. 2021/11872 K. 2022/4159 T. 8.3.2022; 4. HD. E. 2024/1222 K. 2024/5022 T. 21.5.2024; 4. HD. E. 2024/2261 K. 2024/4611 T. 13.5.2024.

⁸⁴ MÜLLER, Sebastian: Tatbestand des antizipierten Vertragsbruchs, içinde, Antizipierter Vertragsbruch, SCHMID, Jörg (Ed.), Schulthess Juristische Medien AG, Zürich, 2021, s.108; ANTALYA, Cilt III, s.479 vd.; EREN, s.1235 vd.; OĞUZMAN, Kemal/ÖZ, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2022, s. 474 vd.

şartıdır⁸⁵. Muacceliyet, borçludan edimin ifasının istenebileceği ve borçlunun da edimi ifa zorunda olduğu zamanı ifade etmektedir⁸⁶. Yukarıda da değinildiği üzere kural olarak her borç doğumu anında muaccel olur ve derhal talep edilebilir. Sigorta sözleşmeleri bakımından ise TTK m.1427/2'ye göre sigorta kuruluşunun borcu, her halde hasarın (rizikonun) sigorta kuruluşuna ihbar edilmesinden itibaren kırk beş gün sonra muaccel olur⁸⁷. Sigorta kuruluşuna Genel Şartlar'da yer alan belgelerle yazılı bir başvuru yapmak ise, borcun muacceliyetini etkileyen bir husus değildir. Yalnızca borçlunun (sigorta kuruluşu) temerrüde düşmesi için öngörülmüş bir koşuldur. Gerçekten söz konusu belgelerin temini, temerrüdün bir şartı olan "alacaklının edimi kabule hazır olması" kapsamında hazırlık fiillerinin⁸⁸ icrası olarak değerlendirilebilir⁸⁹. Dolayısıyla sigorta kuruluşundan talep edilebilir muaccel bir borç bulunmakla birlikte sigorta kuruluşuna Genel Şartlar'da yer alan belgeler ile bir başvuru yapılmadıysa borçlu temerrüde düşmeyecektir. Başka bir ifadeyle temerrüdün zamana ilişkin şartı olarak muacceliyet gerçekleşmiş olsa da alacaklının ifaya hazırlık fiillerini icra etmemesi nedeniyle alacaklı temerrüdü oluşacağından borçlu temerrüdünden söz edilemez. Bu bağlamda borç muaccel olduğu için borcun talep edilmesinde hukukî yarar bulunmaktadır. Diğer taraftan alacağın söz konusu belgelerin temini ve teslimi ile kesinlik ve netlik kazanacak olması, muacceliyete ilişkin değil temerrüde ilişkin bir sorundur. Zira borçlunun temerrüde düşmesi için ihtar edilmesi gereken hallerde ihtar, içeriği itibarıyla borcun niteliği ve miktarını açık bir biçimde ortaya koymalıdır⁹⁰. Oysa muacceliyet için borçlunun alacağın miktarını bilmesine de gerek yoktur⁹¹.

Dava şartı bakımından ise doktrin ve yargı kararlarında tartışma konusu edilen husus, Genel Şartlar'da yer alan belgeler ile başvuru yapılmadığı takdirde geçerli bir başvurudan söz edilip

⁸⁵ MÜLLER, s.110; EREN, s.1236

⁸⁶ MÜLLER, s.110; EREN, s.1074

⁸⁷ TTK m.1427/2 uyarınca, "Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları için bu süre onbeş gündür. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez." Bu hüküm kapsamında borç, sigorta kuruluşunun hasara ilişkin araştırmaları bitince muaccel olmaktadır. Ancak araştırmaların süresi 45 gün ile sınırlandırıldığından her halde borç, ihbardan 45 gün sonra muaccel olacaktır. Bkz. MEMİŞ, Tekin: "Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımına İlişkin Eleştiriler Ve Değerlendirmeler", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, 22(3), 2016, s.1938. Bir görüşe göre, 45 günlük sürenin işleyebilmesi için sigorta ettiren sigorta kuruluşuna rizikoya ilişkin belgeleri teslim etmiş olmalıdır. Bu halde sigorta kuruluşunun araştırmalara başlayamaması söz konusudur. Bu nedenle TTK m.1427/2 hükmünün son cümlesi gereği sigortacıya yüklenemeyen bir kusurun varlığı kabul edilmeli ve muacceliyete ilişkin 45 günlük süre işlemeye başlamamalıdır. Bkz. SEVİNÇ KUYUCU, Aslıhan: "Zarar Sigortalarında Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları", içinde Sigorta Hukuku Sempozyumları, ÜNAN, Samim/YAZICIOĞLU, Emine (Ed.), On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2018, s.48; ÜNAN, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I Genel Hükümler, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016, s.281-283. Bir görüşe göre ise bu süreler esasen bir karinedir. Sigorta ettiren veya sigortacı bu karineden faydalanabilir. Araştırmanın süresinde tamamlanamaması sigortacının kusurundan kaynaklanmıyorsa edimi muaccel hale gelmeyecektir. Ancak sigorta ettiren bu karinenin aksini ispat edebilir. Öte yandan daha kısa muacceliyet süreleri öngörülmüş ise (ZMMS Genel Şartlar 8 iş günü, KASKO Sigortası Genel Şartları 10 iş günü, Sigorta Tahkim'de 15 iş günü) 45 günlük süre de uygulanmaz. Bkz. YILDIRIM, Ali Haydar: Sigorta Tazminatının ve Bedelinin Muacceliyeti, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020, s.244 vd. Yargıtay ise hasarın ihbarından itibaren belgelerin teminine ilişkin bir şart aramaksızın muacceliyetin gerçekleştiğini kabul etmektedir. Yargıtay 4. HD. E. 2021/15168 K. 2021/9250 T. 29.11.2021; "Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında; eldeki davaya konu ... tazminat bedelinin tahsili için davacının STK'ya 05.07.2019 tarihinde yaptığı başvuru ile işlemekte olan zamanaşımın kesildiği; TTK 1420/1, ... C.10. ve ... B.3.3.4.1-son cümle hükümleri de dikkate alınarak hasar ihbarından sonraki 45. gün sonunda davacı alacağının muaccel olacağı ve muacceliyetten sonraki 2 yıl içinde davaya konu edilen alacak için zamanaşımından bahsedilemeyeceği hususları dikkate alınarak, davalı yanın zamanaşımı savunmasının değerlendirilmesi ve oluşacak sonuca göre, davalı yanın diğer itirazları da incelenip karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve yanılgılı değerlendirmeye, yazılı biçimde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir." Aynı yönde bkz. 17. HD. E. 2016/11034 K. 2019/8815 T. 02.10.2019; İstanbul BAM, 17. HD., E. 2021/1551 K. 2025/418 T. 13.3.2025; Ankara BAM, 21. HD., E. 2022/780 K. 2025/109 T. 19.2.2025; Denizli BAM, 4. HD., E. 2025/122 K. 2025/128 T. 30.1.2025; İzmir BAM, 11. HD., E. 2024/1266 K. 2024/1913 T. 7.11.2024. Sigorta Tahkim Komisyonu kararları ise eksik belge var ise 45 günlük muacceliyet süresinin başlamayacağı yönündedir. Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2025/146570, T. 24.3.2025. Başka bir açıdan ise sigorta kuruluşunun borcu için TTK m.1420 uyarınca alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren iki yıllık zamanaşımı uygulanmaktadır. Şayet bu belgeler temin edilmeden borcun muaccel olmadığı kabul edilirse sigorta kuruluşunun borcu için zamanaşımına ilişkin TBK m.1420 hükmünün uygulanma imkânı kalmaz. Zira TBK m.149 uyarınca da zamanaşımı süreleri alacağın muaccel olmasıyla işlemeye başlar. Oysa yargı kararları aksi yöndedir. Bkz. Ankara BAM 23. HD., E. 2021/180 K. 2025/276 T. 12.3.2025; "İstinaf yasa yoluna başvuran-davalı vekili... islahın zamanaşımı süresi içerisinde yapılmadığını...Somut olayda; hasar tarihinin 03.06.2015 olduğu, davacı mirasçılar tarafından davalı sigorta şirketine 15.09.2015 tarihinde ihtarnamenin tebliğ edildiği ve mirasçılar tarafından davalı sigorta aleyhine 28.12.2015 tarihinde davanın açıldığı görülmüştür. TTK 1427. maddesi gereğince ihtar tebliğinden 45 gün sonra 1.11.2015 tarihinde alacak muaccel olmuştur. 01.11.2015 tarihinde başlayan 2 yıllık zamanaşımı süresi islah tarihi olan 21.07.2020 tarihi itibarı ile sona ermiştir. Buna göre İlk derece Mahkemesince, TTK'nın 1420/1 ve 1427. maddesi gereğince islah edilen kısım yönünden iki yıllık zamanaşımı süresinin geçmiş olduğu gözetilerek, davanın kısmen kabulüne karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır." (Lexpera) Bu halde Kanun tarafından muacceliyete ilişkin alt ve üst süre sınırı konulduğu kabul edilmelidir. Sigorta kuruluşu sigorta ettiren tarafından verilen belgeler ile araştırmasını daha kısa sürede tamamlamış borç o tarihte; aksi halde ise her halde hasar ihbarından itibaren 45 gün sonra muaccel olur.

⁸⁸ Hazırlık fiilleri, borçlunun edimini ifa etmesi için alacaklının ifadan önce veya ifa anında gerçekleştirmesi gereken davranışlardır. Bkz. ANTALYA, Cilt III, s.186.

⁸⁹ Aynı yönde bir görüş, hazırlık fiillerinin icrasını temerrüdün bir şartı olarak kabul etmekle birlikte bu fiiller gerçekleştirilmeden borcun muaccel olmayacağı kabul etmektedir. Bkz. DRENİSA, s.653.

⁹⁰ WEBER, Rolf H./EMMENEGGER, Susan: Die Folgen der Nichterfüllung, Art. 97-109 OR Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen, Stämpfli Verlag, 2020, s.630-631. TTK m.1427/4'e göre, sigorta sözleşmesinden doğan borç muaccel olunca borçlu ihtara gerek olmadan temerrüde düşer. Bu hüküm temerrüdün ihtar şartına ilişkin bir düzenleme olarak görülmelidir. Muaccel borç için alacaklının hazırlık fiillerini icra etmesi halinde ayrıca ihtara gerek olmadığı şeklinde anlaşılmalıdır.

⁹¹ ANTALYA, Cilt III, s.86

edilemeyeceğidir. Kanaatimizce KTK m.97’de öngörülen zorunlu ve yazılı başvuru, şekil koşulları ve içeriği bakımından yapılandırılmamış bir müzakeredir. Kanunda açıkça ve doğrudan KTK m.99 ve Genel Şartlar’da yer alan belgeler ile başvuru yapılması gerektiği de düzenlenmemiştir. Söz konusu belgelerin temini ve teslimi, yalnızca sigorta kuruluşunun temerrüde düşürülmesi ile ilgilidir. Bu belgelerin temini ifanın gerçekleşebilmesi için alacaklının yerine getirmesi gereken hazırlık fiilleri kapsamında değerlendirilmelidir. Dolayısıyla eksik belge ile başvuru yapılmasının dava şartının geçerliliği ile de bir ilgisi bulunmamaktadır. Dava şartının sağlanması için sigorta kuruluşuna zararın ödenmesi için yazılı bir başvuru yapılması yeterlidir. Dolayısıyla bu dava şartının tamamlanamayan ya da tamamlanabilir bir dava şartı olup olmadığı konusunda bir ayırım yapmaya gerek yoktur.

B. Zorunlu Arabuluculuk ile Zorunlu Başvuru Arasındaki İlişki

İşaret ettiğimiz hususlar çerçevesinde KTK m.97 uyarınca yapılan başvuru, istisnai haller (sözleşme müzakeresi) hariç olmak üzere hukukun gölgesinde yapılan ve sonuçları itibarıyla bağlayıcı olmayan bir uzlaşma müzakeresidir. Sigorta kuruluşuna yazılı bir başvurunun yapılması faaliyeti ise içeriği ve şekli bakımından açık bir düzenleme bulunmayan müzakereye davet ya da somut olayın koşullarına göre müzakere yürütülmesi⁹² olarak nitelendirilebilir. Müzakere, tüm alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının temelini oluşturan uyuşmazlık çözüm yöntemidir⁹³. Müzakere, bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak, mahkeme dışı uyuşmazlık çözüm yollarının en az müdahale gerektiren biçimi olup aynı zamanda diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının temelini ve bir ölçüde de çerçevesini oluşturmaktadır⁹⁴. Müzakere, ortak bir karar verme amacıyla gerçekleştirilen karşılıklı iletişimdir⁹⁵. Müzakere, çatışan menfaatlerin uyum sağlayabilmesi için üçüncü bir kişinin katılımı olmaksızın tarafların pazarlık esasına dayalı olarak yürüttükleri bir yöntemdir⁹⁶. Arabuluculuğun temeli de müzakereye dayanmaktadır. Ancak arabuluculukta tarafların aralarındaki iletişim kanallarının açık kalmasını sağlamak suretiyle uyuşmazlıklarını müzakere etmelerini sağlayan tarafsız bir üçüncü kişinin katılımı söz konusudur⁹⁷.

KTK m.97 kapsamında yapılan başvuru ve arabuluculuk arasındaki temel fark, yapısal niteliktedir. Bu fark, arabuluculukta sürece üçüncü kişinin katılımı ve arabuluculuk sürecinin ve sonuçlarının kanunla düzenlenmiş olmasıdır. Başka bir ifadeyle arabuluculuk yapılandırılmış bir müzakeredir. Kanaatimizce söz konusu usulî farklar dışında iki süreç de özü itibarıyla uyuşmazlığın müzakere edilmesini ve tarafların kendi çözümlerini bulmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Her iki prosedürde de taraflar kendi menfaatleri çerçevesinde gönüllü bir çözüm bulmaya odaklanmışlardır⁹⁸. Her iki çözüm yöntemi de taraflar arasındaki ilişkiyi sürdürmek üzere geleceğe yöneliktir⁹⁹. Bu açıdan sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru üzerine açılacak davada yeniden arabuluculuğa başvurulması aynı sürecin tekrarı mahiyetindedir. Teorik olarak tarafların bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolunda çözüme kavuşturamadıkları bir uyuşmazlığı başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolunda yeniden müzakere etmeleri mümkündür. Ancak bunun gerekliliği sorgulanmalıdır.

Kanaatimizce bu durumda bu alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisinin işletilmesi yeterli olmalıdır. Şöyle ki, kanun koyucu başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolunun zorunlu kabul edildiği hallerde diğer bir alternatif çözüm yolu olan zorunlu arabuluculuk sürecinin gereksizliğini HUAK m.18/A-18’de kabul etmiştir. Bu yaklaşım, tam tersi durumda da esas alınmalıdır. Buna göre taraflardan birisi, sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru yapmaksızın arabuluculuğa başvurduğunda sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru yapılmış sayılmalıdır. Gerçekten uygulamada sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru halinde anlaşmaya varan taraflar, üzerinde anlaşmaya varılan hususlarda dava açılmasını engellemek için anlaşmalarını yeni bir arabuluculuk süreci başlatmak suretiyle arabuluculuk anlaşma metni olarak düzenlemektedirler. Anlaşamama halinde ise doğrudan dava yoluna başvurulmaktadır. Yargıtay 4. HD. de, kanun yararına bozma talebi üzerine verdiği görece yakın tarihli bir kararında sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun rizikonun gerçekleştiğine ve tazminat talebine ilişkin sigorta kuruluşunun bilgilendirilmesi amacını güttüğüne işaret etmiştir. Aynı kararda tarafların sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru yapmaksızın ihtiyari arabuluculuğa başvurmak suretiyle sigorta kuruluşunun bilgilendirilmesini sağladıkları gerekçesiyle ayrıca bir başvuruya gerek olmaksızın dava açılabileceğini, bu durumun usulî bir ret sebebi oluşturmayacağını kabul etmiştir¹⁰⁰.

⁹² Müzakerenin müzakereye hazırlık ve planlama, müzakerenin yürütülmesi, müzakereyi bitirme ve anlaşma yapma ve müzakereyi değerlendirme olmak üzere dört aşaması bulunmaktadır. SİĞRİ, Ünsal/VAROĞLU, Kadir: Müzakere ve Arabuluculuk, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2013, s.84. Müzakerenin aşamaları konusunda farklı görüşler için bkz. SİĞRİ/VAROĞLU, s.83-84.

⁹³ KİYAK, s.44; NEFF, s.380; KEKEÇ, s.42; YAZICI TIKTIK, s.97; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.638.

⁹⁴ FİSCHER/SCHNEUWLY, s.180.

⁹⁵ ÖZBEK, s.150; ÖZEKES, Pekcanitez Usul, s. 2810; KEKEÇ, s.43.

⁹⁶ YILDIRIM, Ferhat: Arabuluculuk ve Ombudsmanlık, Seçkin Yayınları, Ankara, 2023, s.33.

⁹⁷ NEFF, s.380; KEKEÇ, s.59; ÖZBEK, s.496-497.

⁹⁸ FİSCHER/SCHNEUWLY, s.181; NEFF, s.379-380; DÜRST, Jennifer/JUNG, Julia: “Gerüchteküche um die Mediation”, Anwaltsrevue, Heft 11-12, 2020, s.454-454.

⁹⁹ FİSCHER/SCHNEUWLY, s.181; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.639; ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s.804.

¹⁰⁰ Yargıtay 4. HD. E. 2023/12689 K. 2024/4378 T. 08.05.2024; “Somut olayda; her ne kadar mahkemece sigorta şirketine başvuru dava şartı yerine getirilmeden dava açıldığı bu durumun davanın usulden reddini intaç ettiği gerekçesiyle, 2918 sayılı yasanın 97/1 maddesi uyarınca davanın dava şartı, yokluğu nedeniyle usulden reddine karar verilmiş ise de, davadan önce tarafların zorunlu olmamasına rağmen ihtiyari olarak arabuluculuk yoluna başvurdıkları, bu şekilde davalı sigorta şirketinin rizikonun gerçekleştiği ve kapsamı konusunda bilgi sahibi olduğu dolayısıyla 2918 sayılı Kanun’un 97’nci maddesi ile amaçlanan durumun gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca ilk derece mahkemesince dava şartı noksanlığının giderilmiş olduğu gözetilerek işin esasının incelenmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır.” Bkz. 20.02.2025 Tarih ve 32819 sayılı Resmi Gazete. Aksi yönde bir ilk derece mahkemesi kararında ise tarafların arabulucuya başvurmalarının sigorta kuruluşuna

Uygulamada sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun ispatı bakımından da bazı sorunlar yaşanabilmektedir. Örneğin, daha önceleri e-posta adresi üzerinden yapılan başvuruların bir kısmı sigorta kuruluşlarının internet sitelerindeki başvuru ekranları üzerinden yapılmaktadır¹⁰¹. Bu halde başvurunun içeriğine ve zorunlu mali sorumluluk sigortasına yönelik bir talepte bulunulup bulunulmadığının ispatına ilişkin sorunlar doğabilmektedir. Örneğin, bir hakem kararına konu olayda başvuru, sigorta kuruluşunun mail adresine gönderdiği belgeler ile başvuruda bulunmuş ve fakat mail adresinin KEP adresi olmadığı gerekçesiyle geçerli bir başvuru yapılmadığı kabul edilerek davanın usulden reddine karar verilmiştir¹⁰².

Öte yandan başvuruya eklenmesi gereken belgelerin taşınması gereken özellikler de sorunlara neden olmaktadır. Örneğin, iş gücü kaybının tespiti açısından ya Adli Tıp Kurumu'ndan ya da üniversitelerin adli tıp anabilim dalı bölümlerinden alınan raporlar sunulmazsa başvuru usulüne uygun yapılmamış sayılarak davanın usulden reddine karar verilebilmektedir¹⁰³. Öyle ki bir başvuruda hakem heyeti, raporun başvuru engeline göre (kas iskelet/zihinsel, ruhsal/deri/kardiyovasküler vs.) kaza tarihinden itibaren 6 ay sonra alınmasını gerekçe göstererek başvurunun usulüne uygun olmadığını kabul etmiş¹⁰⁴ ve davanın usulden reddine karar vermiştir¹⁰⁵. Başvurucunun engelinin hangi tıp alanını ilgilendirdiğini tespit etmesini ve ona göre süreyi dikkate alarak rapor başvurusunda bulunmasını beklemek ve bu durumu geçersiz bir başvuru ve tamamlanamayan bir dava şartı olarak kabul etmek, usul ekonomisi ile bağdaşmayacağı gibi hak arama özgürlüğüne de aykırılık teşkil eder. Gerçekten bir hakem kararında alınan raporun başvuru tedavisi hikâyesine dayandığı hangi tedavi evraklarının esas kabul edildiği belirgin olmadığı için davanın usulden reddine karar verilmiştir¹⁰⁶. Öyle ki, başvuru engelinin öngörülen kurumların ilgili bölümlerinden alınan raporun içeriği yetersiz kabul edilmekle dava şartının yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır.

zorunlu başvuruyu ortadan kaldırmayacağı vurgulanmıştır. Bkz. Samsun Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2022/1293 K. 2023/23, T. 5.1.2023; “Bir an, davadan önce zorunlu arabuluculuk sürecinin gerçekleşmiş ve taraflar arasındaki görüşmenin anlaşamama şeklinde sonuçlanmış olmasının, KTK’nın 97. maddesindeki sigorta şirketine zorunlu başvuru şartını ortadan kaldırmayacağı aklâ gelse bile, 97. maddedeki zorunlu başvuru şartı, ticari davalardaki zorunlu arabuluculuk şartının alternatifi olmadığından bunun kabulü mümkün değildir. Başka bir deyişle, davadan önce sigorta şirketine zorunlu başvuru şartının yerine getirildiği durumlarda arabulucuya başvurulması zorunlu olmaktan çıkmakta ise de (Bkz: Yargıtay 4. Hukuk Dairesi’nin 20.01.2022 tarih ve 23273/901 sk.), arabuluculuk sürecinin işletilmiş olmasının sigorta şirketine zorunlu başvuru şartını ortadan kaldırdığını söylemeye olanak yoktur.” (Lexpera)

¹⁰¹ Örneğin, <https://www.somposigorta.com.tr/yaridim-ve-destek/talep-ve-sikayet-giris> adresinde yer alan başvuru ekranından başvuru yapmakta ayrıca bir e-posta adresi bilgisine yer verilmemektedir.

¹⁰² Sigorta Tahkim Komisyonu 31/03/2025 Tarih ve K-2025/167663 Sayılı Hakem Kararı; “Sigorta kuruluşu vekili tarafından gönderilen dilekçede, başvuru şartı oluşmadığına, talep sahibinin tahkim öncesi müvekkil şirkete hasar ve değer kaybı başvurusunda bulunmadığından başvurunun reddini talep ettiklerine, başvuru sahibinin müvekkil şirkete değer kaybı ihbarını müvekkil şirketin mail adresine göndermiş olduğunun anlaşıldığı, ancak söz konusu mail adresinin müvekkil şirketin resmi iletişim (KEP vb.) adreslerinden biri olmadığına, müvekkil şirketin talep sahiplerini; ilgili mail adresine, değer kaybı ihbarı için herhangi bir yönlendirmesinin de bulunmadığına, hal böyle iken, hasar ihbarı için kullanılmayan bir mail adresine yapılan ihbarın hukuken geçersiz olduğuna ilişkin itirazının öncelikle incelenmesine karar verilmiştir... Hakemliğimizce davacı vekiline 26/03/2025 tarihinde gönderilen e-postada, başvuruya ilişkin ihtarnamenin davalıya ulaştığını teyit eden/ kanıtlayan bilgi ve belgelerin verilen süre içinde gönderilmesi istenmiş olup; aksi halde davalıya geçerli bir başvuru yapılmadığı gerekçesiyle, başvurunun usulden reddedileceği ihtar edilmiştir. Ancak, verilen sürede, davalı sigorta şirketine geçerli bir başvuru yapıldığını kanıtlayan/teyit eden bilgi ve belgenin sunulmadığı görülmekle, başvuranın talebinin usulden reddi gerekmiştir.” (Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Ocak-Mart, Sayı 61, 2025)

¹⁰³ STK 21.03.2022 Tarih ve K-2022/57272 Sayılı Hakem Kararı (Sürekli Sakatlık); “Yargıtay’ın yerleşik içtihatlarına göre; iş gücü kaybının tespiti Adli Tıp Kurumu ya da Üniversitelerin Adli Tıp Anabilim Dalı Bölümlerinden temin olunacak raporla belirlenmelidir (Yargıtay 17.Hukuk Dairesi’nin 2014/6463-2014/5996 sayılı ve 17/04/2014 tarihli kararı, Yargıtay 17.Hukuk Dairesinin 2014/24897-2016/2133 sayılı ve 23/02/2016 tarihli, Yargıtay 17.Hukuk Dairesinin 2015/16115-2015/13343 sayılı ve 03/12/2015 tarihli kararı). Yine kaza tarihi itibarıyla uygulanması gereken yönetmelik hükümleri ve silsilesi Yargıtay kararları ile belirlenmiştir. Buna göre; “Maluliyete ilişkin raporların kaza tarihine göre 11.10.2008 tarihinden Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğü, 11.10.2008- 31.08.2013 tarihleri arasında Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği, 01.09.2013- 31.05.2015 tarihleri arasında Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği, 01.06.2015 sonrasında ise Özürlülük Ölçütü Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Raporları Hakkındaki Yönetmelik hükümlerine uygun olarak düzenlenmesi gerekir.” (Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 2015/10978 Esas, 2017/10398 Karar 13/11/2017 tarihli, Yargıtay 17.Hukuk Dairesi 2015/18576 Esas, 2017/9772 Karar 30/10/2017 tarihli, Yargıtay 17.Hukuk Dairesinin 2017/128 Esas, 2017/9362 Karar 19/10/2017 tarih). Bu kapsamda şirkete geçerli başvuru için, sigorta şirketine başvuru yapılırken ilgili Yönetmelik hükümlerine uygun sürekli maluliyet raporunun sunulmuş olması gerekmektedir. Sigorta şirketine başvuru şartı Karayolları Trafik Kanunu madde 97 hükmü ve HMK 114/2 hükmü gereği dava şartıdır. Başvuru sahibinin talebinin dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddine...” (Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Ocak-Mart, Sayı 49, 2022) Bir an için başvuru yalnızca yargı içtihatları ile belirlenen kurumlarca hazırlanan raporlar ile başvurusunu beklemenin ve aksi halde davanın usulden reddedilerek aleyhe vekâlet ücretine hükmetmenin hak arama özgürlüğünü sınırlayacağı düşünülebilir. Ancak bir hakkın kullanılmasının süre, yöntem veya gerekler yönünden belli şartlara bağlanması hak arama özgürlüğüne aykırılık teşkil etmez. Bu konuda bkz. ÇİFTÇİ, Pınar: “Medenî Yargılama Hukuku Açısından Hak Arama Özgürlüğünün (Ay. m. 36) Sınırlandırılması Sorunu”, Legal Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi, 12(34), 2016, s.386.

¹⁰⁴ STK 21.03.2022 Tarih ve K-2022/57272 Sayılı Hakem Kararı (Sürekli Sakatlık); “Başvuru sahibinin özür oranının, kazadan 6 ay sonra alınan 13.10.2021 tarihli rapor ile tespit edildiği anlaşılmıştır. Bilindiği üzere, Erişkenler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmeliğin ekinde yer alan “Kas İskelet Sistemi” başlık altında yer alan bağlı “engelin kalıcı ve stabil olması ve son 12 ayda değişiklik olmaması gerektiği” açıkça düzenlenmiştir. Başvuru sahibinin seki dikkate (alt ekstremite – sol femur kırığı, sol bacak ve sol kalçada eklem kısıtlılığı) alındığında sürekli özür tespiti için en az 12 aylık sürenin geçmiş olması gerektiği, kaza tarihi itibarıyla geçerli Yönetmelik hükümlerine uygun olmayan bir raporla Şirkete başvuru yapıldığı, yapılan başvurunun geçerli bir başvuru niteliği taşımadığı anlaşıldığından, 5684 sayılı Kanunun 30 maddesi ile KTK’nın 97’nci maddesi gereğince gerekli başvuru şartının gerçekleşmediği kanaatine varılmıştır.” Aynı yönde bkz. 29.11.2021 Tarih ve K-2021/171865 Sayılı Hakem Kararı.

¹⁰⁵ Erişkenler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik’in ekinde yer alan, alan kılavuzuna göre kas iskelet sistemindeki engeller için en az 12 ay sonra rapor alınması gerekmektedir.

¹⁰⁶ Sigorta Tahkim Komisyonu 06.02.2021 tarih ve K.2021/15436 sayılı hakem kararı; “Başvuru sahibi vekili tarafından dosyaya

Sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda başvuruya eklenmesi gereken belgeler bakımından ortaya çıkan sorunlardan biri de bu belgelerin temininde ortaya çıkan giderlerin kim tarafından karşılanacağıdır. Örneğin, Genel Şartlar Ek 6 uyarınca değer kaybına ilişkin başvurularda ekspertiz yapıldıysa eksper raporunun da eklenmesi gerekmektedir. Bu rapor başvuruya eklense de çoğu kere sigorta kuruluşu yeniden ekspertiz yaptırmakta ve başvuru eksper giderlerini de zarar kapsamında talep edebilmektedir. Buna ilişkin bir hakem kararında hem başvuru hem de sigorta kuruluşunun ekspertiz yaptırmaları hem de yargılama aşamasında bu raporlar üzerine bilirkişi raporu alınarak karara varılması eleştirilmiş ve bu durumun sigortacılık tekniği ile bağdaşmadığı gibi usul ekonomisine de aykırılık teşkil ettiği vurgulanmıştır. Öte yandan başvuru tarafından yapılan ekspertiz giderlerinin sigortacı tarafından karşılanamayacağına karar verilmiştir¹⁰⁷.

Diğer taraftan sigorta kuruluşlarına yapılan başvuru üzerine yapılan anlaşmalar, uygulamada KTK m.111 kapsamında denetime tabi tutulmaktadır¹⁰⁸. KTK m.111/2'ye göre, “Tazminat miktarlarına ilişkin olup da, yetersiz veya fahiş olduğu açıkça belli olan anlaşmalar veya uzlaşmalar yapıldıkları tarihten başlayarak iki yıl içinde iptal edilebilir.” Bu bağlamda uygulamada sigorta kuruluşu ile sigortalı arasında imzalanan ibranameler, tazminat miktarının yetersiz ya da fahiş olduğu açıkça belli olan anlaşmalar bakımından makbuz olarak kabul edilmektedir¹⁰⁹. Dolayısıyla sigorta kuruluşuna başvuru üzerine yapılan anlaşmalar, bazı hallerde, uyuşmazlığın mahkeme dışında alternatif uyuşmazlık çözüm yolu ile hızlı ve masrafsız olarak çözümlenmesinin başvuruca sağladığı fayda göz ardı edilerek tazminatın açıkça yetersizliğinden bahisle yeniden dava edilebilmektedir¹¹⁰. Oysa bu anlaşmanın arabuluculuk anlaşma belgesi olarak tanzimi halinde arabuluculuk anlaşma belgesinin KTK m.111/2 kapsamında geçersiz sayılması ve anlaşma belgesine makbuz niteliği atfedilmesi mümkün değildir¹¹¹.

Özetle sigorta kuruluşuna yazılı başvuru, bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan müzakere olarak nitelendirilmekle birlikte şekli ve içeriği açısından yapılandırılmamış, eksik ve sorunlu bir çözüm yoludur. Yargıtay kararında da işaret edildiği üzere bu yolun temel amacı, rizikonun gerçekleştiğine ve tazminatın ödenmesine yönelik talep hakkında sigorta kuruluşunun bilgilendirilmesidir. Bu çözüm yoluna başvuru bakımından işaret ettiğimiz sorunlar da bu çözüm yolunun kendisinden beklenen işlevi tam olarak yerine getirmediğini göstermektedir. 2024 yılının son çeyreğinde sigorta tahkim komisyonuna yapılan başvuru sayısı ile kabul edilen dava sayısı arasındaki ilişkiye bakıldığında, Ekim-Aralık 2024 verilerine göre, sigorta tahkim komisyonuna yapılan 166.406 başvurunun 163.673'ü trafik sigortalı ile ilgilidir. BU başvuruların

sunulan Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp ABD tarafından düzenlenmiş....detaylı muayenesinin yer almadığı, nitelikli adli tıp mütalaasının incelenmesi sonucunda basit formda hazırlandığı, detaylı bilgilere yer verilmediği, hangi tedavi evrelerinin dikkate alındığının belirli olmadığı...Dolayısıyla adli tıp mütalaası dikkate alınarak esasa girilmesi mümkün bulunmamaktadır.” Aynı yönde bkz. STK İHK 01.05.2021 Tarih ve K. 2021/İHK-12950.

¹⁰⁷ STK 12/03/2024 Tarih ve 2024/125565 Karar; “Kanun koyucu çok açık olarak Anayasa ile teminat altına alınmış olan dava açma hakkını, bu hakkın özüne dokunmadan, hak sahiplerinin daha hızlı ve eksiksiz tazminat almalarını ve yargı üzerindeki yükün hafifletilmesini teminen özel olarak düzenlemiş, bu bağlamda mağdurun dava açmasından evvel öncelikle sigortacıya başvurusunu öngörmüştür. Zira hak sahibinin dava öncesinde sigorta şirketine başvurusu sayesinde sigortacı ilgiliye hakkını hızlı ve eksiksiz surette ödeme olanağına sahip olacak, yargı kolay halli gereken uyuşmazlıklarla uğraşmayacak bu surette kamu menfaati sağlanacaktır. Başvurusuna süresinde cevap alamayan kişinin yargıya müracaat hakkı her zaman mümkün olduğu gibi gecikmeye bağlı fer'i haklara da sahip olacaktır. Ancak sigortacıya dosyayı tedvir ve tasfiye etme olanağı verilmeksizin arada hak sahibinin kendi inisiyatifi ile yaptığı giderlerin gerekliliği son derece özenle değerlendirilmelidir. Somut olayda olduğu gibi ülkemiz sigorta tatbikatında değer kaybı ve hasar onarım taleplerinin yüksek frekanslara baliğ olduğu malumdur. Sigortacıya müracaat öncesi eksper marifetiyle kayıp/hasarı tespit ettirilmekte, ardından sigortacıya başvurulduğunda sigortacı da ekspertiz yaptırmakta, konu yargıya intikal ettiğinde ayrıca yargılama sürecinde dava öncesi ekspertize itibar edilmemekte bilirkişilik bağlamında ekspertiz yaptırılmaktadır. Makul olmadığı aşikar olan bu sürecin sigorta tekniği, finansal gereklilik ve usul ekonomisi ile bağdaşmadığı her türlü izahtan varestedir. Değer kaybı veya hasar hesabı sigorta şirketince zaten bağımsız ve tarafsız eksper marifetiyle yapılırken, şirkete başvurulmaksızın yaptırılan ekspertizin bedelinin sigortacıya tahmini kanunun önceden sigortacıya başvuru esasını sevk etmekteki amacıyla ve nesafet ile bağdaşmayacaktır.” (Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Ocak-Mart, Sayı 57, 2024)

¹⁰⁸ Bu konuda detaylı açıklamalar için bkz. CANER, Oğuz: “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Kapsamında Sigortacıya Verilen İbranamelerin Geçerliliği Sorunu”, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(2), 2023, s.21 vd.

¹⁰⁹ Yargıtay 4. HD. E. 2024/5674 K. 2024/5852 T. 6.6.2024; “Öncelikle, tazminat, ödeme tarihindeki verilere göre hesaplanmalı, ödenmesi gereken miktarla ödenen miktar arasında 2918 sayılı KTK'nın 111 inci maddesinde belirtildiği şekilde fahiş bir fark olup olmadığı değerlendirilmelidir. Şayet ödenmesi gereken maluliyet tazminatı ile ödenmiş olan miktar arasında fahiş fark olduğu saptanırsa da, davacı tarafından daha önce verilen ibranamenin makbuz hükmünde olduğu kabul edilerek, davaya konu kaza nedeniyle oluşan zararın hesaplanacak tazminat tutarından davalı tarafından yapılan ödemenin güncellenerek düşülmesi sonucunda oluşacak duruma göre davanın esası hakkında bir karar verilmesi gerekmektedir.” (Lexpera) Aynı yönde bkz. 4. HD. E. 2024/800 K. 2024/2264 T. 29.2.2024; 4. HD. E. 2022/5666 K. 2024/605 T. 18.1.2024; 17. HD. E. 2016/14981 K. 2019/6789 T. 27.5.2019; 17. HD. E. 2016/8762 K. 2019/3761 T. 28.3.2019; 4. HD. E. 2021/22207 K. 2021/11393 T. 29.12.2021.

¹¹⁰ CANER, s.29.

¹¹¹ Yargıtay 4. HD. E. 2022/11825 K. 2024/9828 T. 17.10.2024; “Davacı vekili temyiz dilekçesinde, kararın usul ve yasaya aykırı olduğunu, alınan aktüer raporunda sürekli iş göremezlik zararın 141.721,57 TL ve geçici iş göremezlik zararının 2.324,70 TL hesaplandığını, davalı ödemesi ile arada fahiş fark olduğunu, yapılan anlaşmanın KTK'nın 111 inci maddesi uyarınca geçersiz olduğunu, 2 yıllık hak düşürücü süre dolmadan başvuru yaptıklarını, ... arafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyuşmazlığa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere; 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18 inci maddesinin 5 inci fıkrasında arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılması hâlinde, üzerinde anlaşılan hususlar hakkında taraflarca dava açılmayacağına açıkça düzenlenmiş olmasına göre karar usul ve kanuna uygun olup davacı vekilince temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.” (Lexpera) Aynı yönde bkz. 4. HD. E. 2022/9529 K. 2024/6614 T. 27.6.2024; 4. HD. E. 2022/17185 K. 2023/6227 T. 10.5.2023.

128.771'i tazminatın ödenmemesi sebebine, 37.582'si ise eksik ödeme sebebine dayanmaktadır. Sigortacılık Kanunu m.30/16 uyarınca hakemin karar verme süresinin görevlendirilme tarihinden itibaren 4 ay olduğu dikkate alındığında, bir sonraki dönem karar verilerine göre, başvuruların 128.123'ü kısmen ya da tamamen kabul edilmiştir. 36.938 başvuru ise reddedilmiştir. Başvuru nedenleri incelendiğinde 128.771 başvurunun tazminatın ödenmemesi sebebine dayandığı görülmektedir¹¹². Başvuruların kabul sayısı ve başvuru nedenleri ilişkilendirildiğinde esasen sigorta kuruluşlarının ödemek zorunda oldukları tazminatı yazılı başvuru üzerine ödemedikleri anlaşılmaktadır. Öte yandan Türkiye Sigorta Birliği'nin Ekim-Aralık 2024 verilerine göre, 677.991 trafik sigortası dosyasına ödeme yapılmıştır¹¹³. Ancak bu ödemelerin yazılı başvuru üzerine mi yoksa hasar ihbarı¹¹⁴ üzerine mi ödendiği belirli değildir. Ayrıca bu dosyalara ilişkin hasar başvuru sürecinin söz konusu tarihlerde olup olmadığı da bilinmemektedir. 2024 yılında toplam 857.581 kaza tespit tutanağı tutulduğu¹¹⁵ dikkate alınırca yalnızca 2024 yılının son çeyreğinde 677.991 dosyaya ödeme yapılmasının önceki dönemlerden devreden dosyalar olduğu anlaşılabacaktır. Bir an için bütün dosyalarda hasar ihbarı değil, yazılı başvuru yapıldığını varsayarsak toplam başvuruların yaklaşık %15'inin ya da %20'sinin sigorta kuruluşu tarafından reddedildiği sonucuna varılmaktadır. Bu dosyaların büyük çoğunluğuna ihbar üzerine açılan hasar dosyalarından ödeme yapıldığı dikkate alınırca bu oranının yükseleceği kuşkusuzdur. Bu tespitler esasen sigorta kuruluşuna yazılı başvurunun kendisinden beklenen işlevi yerine getiremediğini, çoğu kere tüketilmesi gereken bir usulî yol olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır.

İşaret ettiğimiz sorunlar çerçevesinde sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun yerindeliği veya alternatif bir çözüm önerisinin tartışılması kaçınılmaz görünmektedir. Bu bağlamda zorunlu başvurudaki anlaşmaların çoğu kere arabuluculukta anlaşma metnine dökülmesi¹¹⁶, zorunlu arabuluculuğun uygulanıp uygulanmayacağı hususundaki tartışmalar nedeniyle uyuşmazlık çözüm süreçlerinin gereksiz tekrarı ve buna bağlı olarak başvurucuya yükletilen giderler ile bu konuda bir uygulama birliğinin olmayışı, yeni bir kanunî düzenlemeyi zorunlu kılmaktadır. Kanaatimizce sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru kaldırılmalı ve bu uyuşmazlıklar bakımından yalnızca zorunlu (dava şartı) arabuluculuk¹¹⁷ uygulanmalıdır¹¹⁸. Şöyle ki, her iki alternatif uyuşmazlık çözüm yolunun özünde uyuşmazlığın taraflarca müzakere edilmesine hizmet ettiğine değinmiştik. Gerçekten müzakereler arabuluculuğun bir parçası ya da bir aşaması olarak nitelendirilebilir¹¹⁹. Arabuluculukta müzakereler kazan-kazan yöntemine dayanan müzakerelerdir¹²⁰. Ancak müzakerelerin kazan-kaybet (mücadeleci), işbirlikçi, problem çözücü ya da iyileştirici müzakere olarak yürütülmesi de söz konusu olabilir¹²¹. Sigorta kuruluşuna başvuru ise kazan-kaybet müzakeresine daha yakın olmakla birlikte sözleşme müzakeresi olarak nitelendirilebilecek hallerde kazan-kazan müzakeresi olarak gerçekleşmektedir. Arabuluculukta da müzakereler hukukun gölgesinde cereyan etmektedir¹²². Dolayısıyla iki süreç de özünde uyuşmazlığın problemin taraflarınca müzakere edilmesi amacını taşımaktadır.

Diğer taraftan görüşümüzün dayanağı arabuluculuğu müzakereden ayıran tarafsız ve bağımsız üçüncü kişinin sürece katılmasına üstünlük tanımak değildir. Bilakis tarafların yapılandırılmış bir müzakere modelinde uyuşmazlıklarını ilelebet çözüme kavuşturmalarını sağlamaktır¹²³.

Bu halde sigorta tahkime başvurularda uyuşmazlıklar bakımından sigortaya başvuru yapıp yapılmayacağına ilişkin bir sorun meydana gelecektir. Kanaatimizce KTK m.97'de yer alan sigorta

¹¹² Bkz. Sigorta Tahkim Komisyonu E-Bülten Sayı 60 ve Sayı 61. <https://www.sigortatahkim.org/sayfa/bultenler> (Erişim Tarihi: 07.05.2025)

¹¹³ Bkz. <https://www.tsb.org.tr/istatistik/motorlu-tasitlar-istatistikleri> (Erişim Tarihi: 07.05.2025)

¹¹⁴ Yazılı başvuru ve hasar ihbarı arasındaki fark konusunda bkz. Yuk. dipnot 38.

¹¹⁵ Bkz. [https://www.sbm.org.tr/tr/maddi-hasarli-kaza-raporlari\(ktti\)](https://www.sbm.org.tr/tr/maddi-hasarli-kaza-raporlari(ktti)) (Erişim Tarihi: 07.05.2025)

¹¹⁶ Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2025/109911, T. 26.2.2025; "Dosyaya sunulan arabuluculuk anlaşma belgesinden, son oturum tutanağından taraflara arasındaki sürekli ve geçici iş göremezlik, tedavi giderleri, geçici ve kalıcı bakım giderleri, rapor ücretleri gibi maddi tazminat kapsamına girebilecek her türlü alacak kalemlerine ilişkin uyuşmazlığın 14/08/2023 tarihinde düzenlenen arabuluculuk anlaşma belgesi çözüme kavuşturulduğu anlaşılmıştır." Yargıtay 4. HD. E. 2022/10210 K. 2024/5644 T. 4.6.2024; "Temyizen incelenen karar, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyuşmazlığa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere, 6235 sayılı Arabuluculuk Kanunu 18/(5) inci maddesi uyarınca arabuluculuk anlaşması yapılması sebebiyle dava açılmayacağı düzenlenmesine göre davacılar vekilince temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir." Aynı yönde bkz. E. 2022/10180 K. 2023/4982 T. 5.4.2023; 4. HD., E. 2022/7143 K. 2023/6030 T. 8.5.2023. Bununla birlikte Yargıtay ve BAM kararlarında maluliyete ilişkin olarak arabuluculuk anlaşma tutanağı imza edilir ve fakat daha sonra maluliyet oranı artarsa artan oranın dava edilebileceği kabul edilmektedir. Bkz. 4. HD., E. 2022/10897 K. 2024/8056 T. 23.9.2024; Antalya BAM, 4. HD., E. 2023/680 K. 2023/1814 T. 24.11.2023.

¹¹⁷ Zorunlu arabuluculuğun bir dava şartı değil, hukuki niteliği itibarıyla bir dava engeli olduğu yönündeki görüş için bkz. ATALI, Murat/ERDOĞAN, Ersin: "A New Model in Legal Dispute Resolution: Mandatory Mediation", Zeitschrift für Zivilprozess International, 23, 2018, s.249.

¹¹⁸ Bu görüşe, hasar başvurusunda sigorta kuruluşlarının hasar birimleri, arabuluculukta ise hukuk birimlerinin uyuşmazlıkla ilgileneceği süreçlerin birbirinin tekrarı olmadığı yönünde eleştiri getirilebilir. Ancak iki gerekçeyle bu eleştirilerin dayanaksız olduğu söylenebilir. İlki hukukî müesseselerin tayini, sigorta kuruluşlarının iç işleyişine ya da organizasyon şemasına göre belirlenemez. İkincisi, hukuk birimleri bir karar alırken dosyanın hasar biriminden hukuk birimine devri gerçekleşmekle beraber bu devir hasar birimindeki değerlendirmeler ile birlikte gerçekleşmektedir. Dolayısıyla hukuk birimi şirket içi koordinasyon kapsamında hasar birimi ile birlikte çalışabilir.

¹¹⁹ YAZICI TIKTIK, s.97.

¹²⁰ YAZICI TIKTIK, s.103.

¹²¹ KEKEÇ, s.44 vd.

¹²² BUDAK/KARAASLAN, s.510.

¹²³ Gerçekten uygulamada uyuşmazlığın yeniden dava edilmesini önlemek için anlaşmaya varılan hususlar ihtiyari arabuluculuk süreci ile anlaşma metnine dökülmektedir. Böylelikle üzerinde anlaşılan hususlarda yeniden dava açılmayacağına ilişkin hükümden (HUK m.18/5) faydalanmak amaçlanmaktadır.

kuruluşuna yazılı başvuru şartı “arabuluculuğa başvuru” şeklinde değiştirilerek sigorta tahkim öncesinde de arabuluculuğun zorunlu hale getirilmesi sağlanmalıdır.¹²⁴

V. SİGORTA TAHKİM BAŞVURU ÖNCESİNDE ZORUNLU ARABULUCULUĞUN ÖNGÖRÜLMESİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİMİZ

Sigorta tahkim öncesinde zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, zorunlu arabuluculuk, yargısal yollarla çözülen uyuşmazlık sayısının azaltılmasını amaçlamaktadır¹²⁵. Bu amaç yalnızca mahkemelerde görülen uyuşmazlıklar için değil, sigorta tahkimi için de geçerlidir¹²⁶. Bu görüşe göre, sigorta tahkim öncesinde arabuluculuğa başvurulması zorunludur.

Sigorta tahkimi öncesinde zorunlu arabuluculuğun uygulanmayacağına ilişkin görüşler ise ağırlıktadır. Ancak bu görüşler gerekçeleri itibarıyla birbirinden ayrılmaktadır. Bir görüşe göre, sigorta tahkim komisyonuna yapılan başvuru, sigorta kuruluşunun tahkim sözleşmesine ilişkin aleni icabını kabul mahiyetindedir¹²⁷. Bu nedenle davacının sigorta tahkim komisyonuna başvurması halinde zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz¹²⁸. Diğer bir görüşe göre ise, arabuluculuk dava şartı yalnızca mahkemede görülecek bir davadan önce zorunlu kabul edilebilir. Bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolundan ya da tahkimden önce arabuluculuk dava şartı söz konusu olmaz¹²⁹. Ekmekçi/Özekes/Atalı/Seven’e göre ise, HUAK m.18/A-18 hükmünün lafzi yorumundan sigorta tahkim öncesinde de zorunlu arabuluculuğun uygulanacağı söylenebilir¹³⁰. Buna rağmen amaçsal bir yorum yapıldığında kanun koyucunun tahkimi zorunlu arabuluculuk dışında tutmak istediği anlaşılmaktadır¹³¹. Diğer bir görüş ise, sigorta tahkimin bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olduğunu¹³² ve bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolundan önce başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolunun getirilmesinin bu çözüm yollarının amacı ile bağdaşmayacağını kabul etmektedir¹³³. Bu görüş, sigorta tahkimi öncesinde arabuluculuğun öngörülmesinin uyuşmazlık çözüm sürecini geciktireceğini ve sigorta tahkim öncesinde sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun uygulandığını ileri sürerek sigorta tahkim öncesinde zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümlerin uygulanmayacağını savunmaktadır¹³⁴. Diğer taraftan her sigorta uyuşmazlığı ticari olmadığından uyuşmazlıkların ticari olup olmadığının tespitinin zaman kaybı yaratacağı ve farklı yargı kararlarına vücut vereceği ileri sürülmektedir¹³⁵. Bu görüşe göre, sigorta tahkimi öncesinde arabuluculuğa başvurunun zorunlu olmadığına yönelik açık bir kanuni düzenleme yapılmalıdır¹³⁶. Yargıtay ise, HUAK m.18/A-18 hükmüne işaret ederek sigorta tahkime başvurmadan önce sigorta kuruluşuna yazılı başvurunun yeterli olduğuna ve arabulucuya başvurunun zorunlu olmadığına karar vermiştir¹³⁷.

¹²⁴ Buna ilişkin aşağıda detaylı açıklamalara yer verilmektedir. Bkz. IV.

¹²⁵ BAĞATUR, Mehmet Çağrı/ÖGE, Hande: Sorularla Sigorta Tahkim, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s.69.

¹²⁶ BAĞATUR/ÖGE, s.69.

¹²⁷ KARASU, Rauf: “Sigorta Tahkimi İle İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 7(26), 2016, s.54; ERBAŞ AÇIKEL, Aslıhan: “Deniz ticareti ve Sigorta Hukuku Uyuşmazlıkları Bakımından Zorunlu Arabuluculuğun Değerlendirilmesi”, içinde Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, SÜRAL EFEÇİNAR, Ceyda/YARDIM, Mehmet Ertan (Ed.), Seçkin Yayınları, Ankara, 2019, s.48.

¹²⁸ KARASU, s.64.

¹²⁹ YARDIM, Mehmet Ertan: Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuğa Başvuru”, içinde Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, SÜRAL EFEÇİNAR, Ceyda/YARDIM, Mehmet Ertan (Ed.), Seçkin Yayınları, Ankara, 2019, s.101. Bir görüşe göre TTK m.5/A’da öngörülen zorunlu arabuluculuk devlet mahkemelerindeki yargılama içindir. Sigorta tahkimindeki yargılamalar zorunlu arabuluculuğa tabi değildir. Bkz. EMİNOĞLU, Cafer/ERDOĞAN, Ersin: Ticari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s.393; KAYIHAN, Şaban/SELANİK, Atakan Adem: Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları Ve Tahkim Usulü, Seçkin Yayınları, Ankara, 2024, s.171.

¹³⁰ EKMEKÇİ/ÖZEKES/ATALI/SEVEN, s.396.

¹³¹ EKMEKÇİ/ÖZEKES/ATALI/SEVEN, s.396. Yazarlar, HUAK m.18/A-18’de kanun koyucunun tahkime başvurunun zorunlu olduğu haller ile taraflar arasında bir tahkim sözleşmesinin bulunduğu halleri zorunlu arabuluculuk dışında tutmasından hareketle bu sonuca varmaktadırlar. Ayrıca yazarlara göre, sigorta tahkimin uyuşmazlıkları taraf iradelerine göre kısa sürede ve en az masrafla çözmeye yönelik amacı dikkate alındığında arabuluculuk ile aynı amaca matuf olduğu görülmektedir. Bu gerekçeyle kanun koyucunun düzenlemedeki eksikliği gidererek sigorta tahkim öncesinde dava şartı arabuluculuğun istisna tutulmasına ilişkin bir değişiklik yapmasını önermektedirler. Bkz. EKMEKÇİ/ÖZEKES/ATALI/SEVEN, s.396-397.

¹³² Yukarıda alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının, uyuşmazlığı yargısal yollar dışında zor kullanmaksızın gönüllü olarak bağlayıcı olmayan bir sonuç ile çözen uyuşmazlık çözüm yolları olduğuna ve bu çözüm yollarının yargılama dışında kalan uyuşmazlık çözüm yöntemleri olduğuna değinmiştik. Bkz. Yuk. I. Bu bağlamda doktrinde sigorta tahkimin “mahkemeye alternatif bir yargılama faaliyeti” olduğu ileri sürülmektedir. Bkz. PARLAK, F. Tülay: Sigorta Tahkim Yargılaması, Seçkin Yayınları, Ankara, 2024, s.38; DOĞRUSÖZ KOŞUT, s.20. Genel olarak tahkim yargılamasının devlet yargısına entegre edilmiş ve verilen kararların mahkeme kararı gibi icra edildiği ve kesin hüküm teşkil ettiği dikkate alınarak özel bir yargı faaliyeti olduğu ileri sürülmekte ve alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak kabul edilmemektedir. Bkz. EKMEKÇİ/ÖZEKES/ATALI/SEVEN, s.11. Aksi yönde bkz. ÖZBEK, s.211 vd; FİSCHER/SCHNEUWLY, s.423. Sigorta tahkiminin adli yargı yolunun bir alternatifi olduğu yönündeki görüş için bkz. YEŞİLOVA ARAS, Ecehan/YEŞİLOVA, Bilgehan: “Sigortacılık Tahkimisigorta Tahkim Usulü Ve Ayırdedici Özellikleri”, Yaşar Üniversitesi, E-Dergisi, 8(Özel), 2013, s.291.

¹³³ KÜÇÜK, Alper Tunga: “The Issue of whether It Is Mandatory to Apply to Mediation Before Reaching The Insurance Arbitration Commission”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 30(1), 2022, s.316-317. Ancak mevcut halde sigorta kuruluşuna yazılı başvuru ile sigorta tahkimi öncesinde zaten bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu öngörülmüştür.

¹³⁴ KÜÇÜK, s.316-317.

¹³⁵ KÜÇÜK, s.317.

¹³⁶ KÜÇÜK, s.318.

¹³⁷ Yargıtay 4. HD. E. 2021/8181 K. 2022/1358 T. 1.2.2022; “325 sayılı Arabuluculuk Kanunun’da “Dava Şartı Olarak Arabuluculuk” başlığı altında düzenlenen 18/A maddesinde “Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hallerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz.” hükmü yer almıştır. Sigortacılık Kanun’unun 30/13.maddesi “Komisyona gidilebilmesi için, sigortacılık

Kanaatimizce mevcut düzenlemeler kapsamında sigorta tahkim öncesinde zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz. Ancak bu duruma bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolundan önce başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolunun öngörülmesinin yerinde olmayacağı gerekçe gösterilemez. Zira tahkim sözleşmelerinin bir kısmında tahkime başvurmadan önce dostane çözüm yollarına başvurulmasına ilişkin düzenlemeler yaygın olarak kullanılmaktadır¹³⁸. Bu gerekçe kabul edildiği takdirde sigorta kuruluşuna yazılı başvurunun da dava şartı niteliği tartışmalı hale gelecektir. Bunun yerine kanun koyucunun iradesinin açıkça tahkimde görülen davaları zorunlu arabuluculuk dışında tutmak istediğini kabul etmek daha makul bir yaklaşımdır. Kanun koyucu, taraflar arasında tahkim sözleşmesinin varlığı ya da tahkime zorunlu başvuru halinde zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümlerin uygulanmayacağını kabul etmekle bu iradesini ortaya koymaktadır.

Mevcut düzenlemeler kapsamında sigorta tahkim öncesinde arabuluculuğa başvuru zorunluluğunun olmadığı ve sigorta tahkimdeki hakem kararları ile yüksek mahkemenin kararlarının da bu yönde olduğu görülmektedir¹³⁹. Bununla birlikte daha önce arabuluculukta anlaşmaya varılan ve fakat sigorta tahkimde yeniden dava edilen birçok uyuşmazlıkla karşılaşmaktayız. Yargıtay bu uyuşmazlıklarda arabuluculukta üzerinde anlaşmaya varılan hususlarda dava açılmayacağına ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktadır¹⁴⁰. Bu durum esasen tarafların çoğu kere sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru kapsamında değil, ihtiyari arabuluculuk yoluyla anlaşmaya vardıklarını göstermektedir. Gerçekten sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru halinde bir anlaşma sonucu ortaya çıksa da taraflar anlaşmanın ilam niteliğinde belge vasfı kazanması ve anlaşma konusu hususların yeniden dava edilmesini önlemek ve yukarıda bahsi geçtiği üzere KTK m.111/2 kapsamında ibranamenin/anlaşmanın geçersizliğinin ileri sürülmesini önlemek amacıyla ihtiyari bir arabuluculuk süreci başlatarak anlaşmayı arabuluculuk anlaşma belgesine dönüştürmektedirler. Bu nedenle kanaatimizce yalnızca tüketilmesi gereken bir usûlî yol olarak görülen¹⁴¹ sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru kaldırılmalıdır. Bunun yerine zorunlu arabuluculuk getirilmeli ve tarafların uyuşmazlıklarını gerçekten müzakere edebilmeleri sağlanmalıdır. Böylelikle sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun hukukî niteliği sebebiyle zorunlu arabuluculuğun uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin tartışmalar son bulacağı gibi anlaşma halinde sürecin ihtiyari arabuluculuğa taşınması ve arabuluculuk ya da zorunlu başvurunun birbirinin yerine geçip geçmediği gibi birçok sorun ortadan kalkacaktır.

VI. SONUÇ

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 97'nci maddesi uyarınca zorunlu mali sorumluluk sigortaları kapsamında dava açmadan önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı bir başvuru yapmak zorunludur. Bu başvuru, yalnızca başvuru aşamasında göz ardı edilmekle birlikte sürecin işleyişi ve sonucu bakımından alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının temel özelliklerinden birisi olan gönüllülük esasına tabidir. Sigorta kuruluşuna yazılı başvuru, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının bağlayıcı olmama ve yargısal yollara başvuru imkânını ortadan kaldırmama özelliklerini de barındırmaktadır. Sigorta kuruluşuna yapılan zorunlu başvuruda üçüncü bir kişinin sürece katılımı söz konusu değildir. Ancak kanaatimizce çözüm sürecine üçüncü kişinin katılımı bir çözüm yolunun alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak nitelendirilmesinde belirleyici bir kıstas olmadığı gibi zorunlu bir unsur da değildir. Buna göre sürece üçüncü kişinin katılmaması, sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak nitelendirilmesine engel teşkil etmez.

Sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru, uygulamada kimi zaman bir anlaşmazlığın çözümüne hizmet ederken kimi zaman bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak kullanılmaktadır. Kanaatimizce anlaşmazlıkların çözümünü ile uyuşmazlıkların çözümünü teorik olarak birbirinden farklı olsa da uyuşmazlık, özünde ve öncesinde

yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin, uyuşmazlığa konu teşkil eden olay ile ilgili olarak sigortacılık yapan kuruluşa gerekli başvuruları yapmış ve talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemiş olması gerekir. Sigortacılık yapan kuruluşun, başvuru tarihinden itibaren onbeş iş günü içinde yazılı olarak cevap vermemesi de Komisyona başvuru için yeterlidir." düzenlenmesine yer vermektedir. Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru için dava şartı olarak sigorta şirketine başvuru şartı düzenlenmiş olup ayrıca arabuluculuğa gidilmesinin zorunlu olmadığı ve arabulucuya gidilmiş olmasının bir dava şartı olmadığı hususu açıklar." (Lexpera, E.T.:26.02.2025)

¹³⁸ Bkz. EKŞİ, Nuray: Tahkim Öncesi Uyuşmazlık Çözüm Usulleri ve Bu Usuller Tüketilmeden Tahkime Başvurulmasının Sonuçları, Beta Yayınları, İstanbul, 2015, s.27 vd., 56 vd.

¹³⁹ Aksi yönde yayımlanmamış hakem kararı (Sigorta Tahkim Komisyonu K. 2021/142073, 29.09.2021) için bkz. KÜÇÜK, s.313.

¹⁴⁰ Yargıtay 4. HD. E. 2022/9195 K. 2024/4499 T. 9.5.2024; "Uyuşmazlık Hakem Heyetinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile 22.10.2019 tarihli Arabuluculuk Anlaşma Tutanağına göre davalı vekili ile davacı vekili arasında davalı şirketin anlaşılabilir tutardaki ödemeyi belirtilen hesaba yapması ile kalıcı iş göremezliğinin de içinde olduğu tüm tazminat haklarından davacının feragat ettiği biçiminde anlaşma yapıldığı, anlaşılabilir tutarın 21.10.2019 tarihinde ödendiği, 6325 sayılı Kanun'un 18 inci maddesine 7036 sayılı Kanun'la eklenen 5 inci fıkra ile mevcut düzenlemenin Kanun gerekçesine göre dava açma yasağı olarak nitelendirildiği, anlaşma belgesinin ilam niteliğinde olduğu gerekçesi ile davanın dava şartı yokluğundan usulden reddine karar verilmiştir. Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyuşmazlığa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere; 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18 inci maddesinin 5 inci fıkrasında arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılması halinde, üzerinde anlaşılabilir hususlar hakkında taraflarca dava açılmayacağına açıkça düzenlenmiş olmasına göre, karar usul ve kanuna uygun olup davacı vekilince temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir." Yargıtay 4. HD. E. 2022/5555 K. 2023/9899 T. 27.9.2023; "İtiraz Hakem Heyetinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile arabuluculukta anlaşma sağlanan hususlarda dava açılmayacağı açıkça kanun tarafından yasaklanmış olmakla ve kusur oranının değişmesi arabuluculuk tutanağını hükümden düşürmeyeceğinden ve taraflar arabulucu önündeki beyanları ile bağlı olduklarından anlaşmaya varılan hususlar hakkında yeniden dava açılmasının hukuken mümkün olmadığı gerekçesi ile, davacı vekilinin itirazlarının reddine karar verilmiştir...ONANMASINA." Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2023/4610 K. 2023/9407 T. 18.9.2023; Yargıtay 4. HD., E. 2022/9508 K. 2024/4412 T. 8.5.2024.

¹⁴¹ Bkz. Yuk. III. B.

bir anlaşmazlığa dayandığından uyuşmazlık çözümü geniş anlamda anlaşmazlık çözümünün bir parçası olarak kabul edilmelidir. Dolayısıyla bu iki kavram arasında keskin bir ayırım yapmak güçtür. Duyguların, düşüncelerin, iradelerin ve/veya eylemlerin algılanan uyumsuzluğu olarak tanımlanan anlaşmazlığın dinamik yapısı sebebiyle ne zaman uyuşmazlığa dönüştüğü çoğu zaman tam olarak belirlenememektedir. Bu nedenle doktrinde de uyuşmazlık çözümünden söz edilirken “anlaşmazlıkların/uyuşmazlıkların çözümü” ifadelerine yer verilmektedir. Bu bağlamda taraflar arasında çözüme kavuşturulan/çözümlenen şeyin anlaşmazlık ya da uyuşmazlık olmasından ziyade kanun koyucunun bu yolu bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak öngörüp öngörmediği esas alınmalıdır. Kanaatimizce sigorta kuruluşuna yapılan zorunlu başvuru, kimi zaman sözleşme müzakeresi niteliğinde olsa da kanun koyucu tarafından uyuşmazlık müzakeresi olarak tasarlanmış bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoludur. İncelendiği bağlamdan bağımsız olarak her müzakerenin aynı temel dinamikleri taşıdığı göz önüne alındığında anlaşma/sözleşme müzakeresi ayırımının müzakerenin alternatif uyuşmazlık çözüm yolu niteliğine bir etkisi olmadığı kabul edilmelidir.

KTK m.97’de yer alan düzenleme, özünde, kazan-kaybet müzakeresi şeklinde yürütülen rekabetçi ve mücadelecilik olarak nitelendirilebilecek uzlaşma müzakeresi mahiyetindedir. Sigorta kuruluşuna yapılan yazılı başvuru, yargı yollarına başvurulmadan önce müzakere edilmesi istenen bir teklif niteliği taşımaktadır. KTK m.97 kapsamında yapılan yazılı başvuru, dava yolu ileri sürülerek karşı taraf ile bir anlaşmaya varmanın hedeflendiği hukukun gölgesinde müzakere (in the shadow of the law) olarak nitelendirilmelidir.

Sigorta kuruluşuna başvuru tarafın talebine cevap verilmemesi, sigorta şirketince görüşme yapılmayacağının bildirilmesi veya başvurunun talebinin değerlendirmeye alınmaması arabuluculukta çözüm yolunun niteliğini etkilemediği gibi sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun da niteliğini değiştirmez. Taraflar gönüllülük ilkesi kapsamında sürece katılmak istemeyebileceği gibi karşılıklı talepler hakkında bir yanıt vermek veya bir karara varmak zorunda da değildir.

Yargıtay HUKAK m.18/A-18 hükmü uyarınca başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu hallerde zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanamayacağı için KTK m.97 kapsamında açılacak davalarda arabuluculuğa gidilmesinin zorunlu olmadığını kabul etmiştir. Zorunlu arabuluculuk kapsamında ortaya çıkan giderlerin ise başvurucuya yükletilmesi gerektiğine karar vermiştir. Kanaatimizce sigorta kuruluşuna yazılı başvuru yapılması alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından müzakere niteliğinde olup dava veya tahkim yoluna başvuru yapılması için bu yolun tüketilmesi yeterlidir. Ayrıca zorunlu arabuluculuğa başvurulmasına gerek yoktur. Uygulamadaki ikircikliği sona erdirmek için ise Yargıtay kararlarında açık bir biçimde sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun “müzakere” ve/veya “alternatif uyuşmazlık çözüm yolu” niteliğine ilişkin kapsamlı açıklamalara yer verilmelidir. Öte yandan tarafların yapısal farklılık taşımakla birlikte özünde kendi uyuşmazlıklarını kendilerinin müzakere ettikleri bir sürecin tekrarı alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının amacı ve özellikleri ile de bağdaşmaz. Tarafları yazılı başvuru sürecinden sonra zorunlu arabuluculuğa mecbur bırakmak, taraflara ek külfet getireceği gibi hak arama özgürlüğü ile de bağdaşmaz. Ancak tarafların kendi rızaları ile zorunlu başvuru yolunda çözüme kavuşturamadıkları uyuşmazlığı ihtiyari arabuluculuğa götürmelerinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Sigorta kuruluşuna başvuru tarafın talebine cevap verilmemesi, sigorta şirketince görüşme yapılmayacağının bildirilmesi veya başvurunun talebinin değerlendirmeye alınmaması hallerinde taraflar uyuşmazlığı müzakere edemeseler de başvuruya süresi içinde yanıt verilmemesini dava açmak için yeterli görmektedir. Esasen bu halde çözüm yolunun niteliğini etkileyen ya da değiştiren bir husustan değil, başarıya ulaşamamış bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolundan söz etmek daha doğrudur.

Sigorta kuruluşuna zorunlu başvuruda akdedilen anlaşmaların yerine getirilmemesi sebebiyle açılacak ifa davalarında ya da icra takibi üzerine açılacak itirazın iptali davalarında ise zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmalıdır. Zira bu sözleşmenin ifasına yönelik olarak açılan dava, KTK m.97 uyarınca zorunlu mali sorumluluk sigortasına ilişkin bir talep değil, bu talep üzerine akdedilmiş anlaşmanın ifasıdır.

KTK m.97 uyarınca yapılan başvuru alternatif uyuşmazlık çözüm yolu niteliğini haiz olmakla beraber özel bir dava şartı niteliğindedir. Ancak bu dava şartının yerine getirilmiş sayılması için yazılı başvurunun hangi şekil ve koşulda yapılacağı belirsizdir. Doktrindeki bir kısım yazarlar ve bazı hakem heyeti kararları Genel Şartlar’da yer alan belgelerle birlikte başvuru yapılmadığı takdirde başvuruların usulden reddi gerektiğini ileri sürmektedir. Yargıtay ise bu belgeler ile yapılmayan başvuruyu tamamlanabilir dava şartı olarak kabul etmektedir. Kanaatimizce bu belgeler yalnızca borçlunun temerrüdüne ilişkin olup alacaklının ifa için yapması gereken hazırlık fiilleri olarak kabul edilmelidir. Borcun muaccel olduğu ve fakat temerrüde uğramadığı kabul edilmelidir. Dolayısıyla gerekli evraklarla yapılmayan başvuru veya eksik belge ile yapılan başvuru, dava şartının yerine getirilmesini sağlar. Ancak bu belgeler teslim edilmedikçe borçlu temerrüde uğramaz.

KTK m.97 uyarınca yapılan başvuru, sonuçları itibarıyla bağlayıcı olmayan bir uzlaşma müzakeresidir. Müzakere, bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak, mahkeme dışı uyuşmazlık çözüm yollarının en az müdahale gerektiren biçimi olup aynı zamanda diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının temelini ve bir ölçüde de çerçevesini oluşturmaktadır. Arabuluculuğun temeli de müzakereye dayanmaktadır. Ancak arabuluculukta tarafların aralarındaki iletişim kanallarının açık kalmasını sağlamak suretiyle uyuşmazlıklarını müzakere etmelerini sağlayan tarafsız bir üçüncü kişinin katılımı söz konusudur. KTK m.97 kapsamında yapılan başvuru ve arabuluculuk arasındaki temel fark, yapısal niteliktedir. Arabuluculuk yapılandırılmış bir müzakeredir. Kanaatimizce söz konusu usulî farklar dışında iki süreç de özü itibarıyla uyuşmazlığın müzakere edilmesini ve tarafların kendi çözümlerini bulmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Her iki prosedürde de taraflar kendi menfaatleri çerçevesinde gönüllü bir çözüm bulmaya

odaklanmışlardır. Her iki çözüm yöntemi de taraflar arasındaki ilişkiyi sürdürmek üzere geleceğe yöneliktir. Bu açıdan sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru üzerine açılacak davada yeniden arabuluculuğa başvurulması aynı sürecin tekrarı mahiyetindedir. Bu durumda bu alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisinin işletilmesi yeterli olmalıdır. Sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru rizikonun gerçekleştiğine ve tazminat talebine ilişkin sigorta kuruluşunun bilgilendirilmesi amacını gütmektedir. Bu nedenle sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru yapmaksızın ihtiyari arabuluculuğa başvuru halinde sigorta kuruluşuna yeniden yazılı başvuru yapılmasına gerek yoktur.

Mevcut düzenlemeler kapsamında sigorta tahkim öncesinde zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz. Ancak bu duruma bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolundan önce başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolunun öngörülmesinin yerinde olmayacağı gerekçe gösterilemez. Zira tahkim sözleşmelerinin bir kısmında tahkime başvurmadan önce dostane çözüm yollarına başvurulmasına ilişkin düzenlemeler yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu gerekçe kabul edildiği takdirde sigorta kuruluşuna yazılı başvurunun da dava şartı niteliği tartışmalı hale gelecektir. Bunun yerine kanun koyucunun iradesinin açıkça tahkimde görülen davaları zorunlu arabuluculuk dışında tutmak istediğini kabul etmek daha makul bir yaklaşımdır. Kanun koyucu, taraflar arasında tahkim sözleşmesinin varlığı ya da tahkime zorunlu başvuru halinde zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümlerin uygulanmayacağını kabul etmekle bu iradesini ortaya koymaktadır.

Kanaatimizce sigorta kuruluşuna zorunlu başvuru kaldırılarak KTK m.97’de yer alan sigorta kuruluşuna yazılı başvuru şartı “arabuluculuğa başvuru” şeklinde değiştirilmek suretiyle dava veya tahkim yoluna başvurudan önce zorunlu arabuluculuk getirilmelidir. Sigortaya başvuru çeşitli açılardan sorunlu bir çözüm yoludur. Sigorta kuruluşuna zorunlu başvurunun ispatı, başvuruya eklenmesi gereken belgelerin taşınması gereken özellikler, belgelerin temininde ortaya çıkan giderlerin kim tarafından karşılanacağı, sigorta kuruluşlarına yapılan başvuru üzerine yapılan anlaşmaların KTK m.111/2 denetimine tabi tutulması, sigorta kuruluşunun müzakerelere çoğu kere katılmaması ve zorunlu başvurudaki anlaşmaların çoğu kere arabuluculukta anlaşma metnine dökülmesi bu çözüm yolunun kendisinden beklenen işlevi tam olarak yerine getirmediğini göstermektedir. Bu konudaki sayısal veriler de aynı sonucu göstermektedir. Görüşümüzün dayanağı arabuluculuğu müzakereden ayıran tarafsız ve bağımsız üçüncü kişinin sürece katılmasına üstünlük tanımak değildir. Bilakis tarafların yapılandırılmış bir müzakere modelinde uyuşmazlıklarını ilelebet çözüme kavuşturmalarını sağlamaktır.

KAYNAKÇA

- AYHAN, Rıza/ÇAĞLAR, Hayrettin/ÖZDAMAR, Mehmet: Sigorta Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/TAŞPINAR AYVAZ, Sema/HANAĞASI, Emel: Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2024.
- ATALI, Murat/ERDOĞAN, Ersin: “A New Model in Legal Dispute Resolution: Mandatory Mediation”, *Zeitschrift für Zivilprozess International*, 23, 2018, s.241-255.
- ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim/ERDOĞAN, Ersin: Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2024.
- AZAKLI ARSLAN, Betül: Medeni Usul Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.
- ANTALYA, Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, Seçkin Yayınları, Ankara, 2019.
- BAĞATUR, Mehmet Çağrı/ÖGE, Hande: Sorularla Sigorta Tahkim, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017.
- BUDAK, Ali Cem/KARAASLAN, Varol: Medeni Usul Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2024.
- BÜYÜKAY, Ferhat: Arabuluculuk Anlaşma Belgesi ve İcra Edilebilirlik Şerhi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- CANER, Oğuz: “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Kapsamında Sigortacıya Verilen İbranamelerin Geçerliliği Sorunu”, *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 2023, s.21-41.
- ÇİFTÇİ, Pınar: “Medenî Yargılama Hukuku Açısından Hak Arama Özgürlüğünün (Ay. m. 36) Sınırlandırılması Sorunu”, *Legal Medenî Usul ve İcra İflâs Hukuku Dergisi*, 12(34), 2016, s.361-400.
- DİNÇ, İlhan: Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021.
- DOĞRUSÖZ KOŞUT, Hanife: “Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Sisteminin Sigorta Hukukundan Kaynaklanan Uyuşmazlıklara Uygulanması ve Sigortacılık Tahkimi ile Karşılaştırması” içinde Sermaye Şirketleri Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu, MERSİN, Bilge Utan/ALIŞKAN, Murat/SARIKAYA, Sinan (Ed.), On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2020, s.9-47.
- DÜRST, Jennifer/JUNG, Julia: “Gerüchteküche um die Mediation”, *Anwaltsrevue*, Heft 11-12, 2020, s.454-458.
- DİRENİSA, Efe: “Sigortacıya Dava Açmadan Önce Yazılı Başvuruda Bulunulması Zorunluluğunun (KTK m. 97) Medenî Usul Hukuku Yönüyle Değerlendirilmesi”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 81(3), 2023, s.645-673.
- EKMEKÇİ, Ömer/ÖZEKES, Muhammet/ATALI, Murat/SEVEN, Vural: Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2019.
- EKŞİ, Nuray: Tahkim Öncesi Uyuşmazlık Çözüm Usulleri ve Bu Usuller Tüketilmeden Tahkime Başvurulmasının Sonuçları, Beta Yayınları, İstanbul, 2015.
- EMİNOĞLU, Cafer/ERDOĞAN, Ersin: Ticari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- ERBAŞ AÇIKEL, Aslıhan: “Deniz ticareti ve Sigorta Hukuku Uyuşmazlıkları Bakımından Zorunlu Arabuluculuğun Değerlendirilmesi, içinde Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, SÜRAL EFEÇİNAR, Ceyda/YARDIM, Mehmet Ertan (Ed.), Seçkin Yayınları, Ankara, 2019.
- ERDÖNMEZ, Güray: Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017.
- EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- ERMENEK, İbrahim: Arabuluculukta Zayıf Tarafın Korunması, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- FİSCHER, Jonas/SCHNEUWLY, Anne Mirjam: Alternative Dispute Resolution, Dike Verlag, Zürich/St. Gallen, 2021.
- FOSKETT, David Q.C.: The Law and Practice of Compromise, London, 1996.
- GİRSBERGER, Daniel/PETER, James Thomas: Aussergerichtliche Konfliktlösung, Schulthess Juristische Medien AG, Zürich, 2019.

- GÖKSU, Mustafa; Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Tahkim, Seçkin Yayınları, Ankara, 2023.
- HANKS, Melissa; “Perspectives on Mandatory Mediation”, University of New South Wales Journal, 35(3), 2012, s.929-952.
- ILDIR, Gülgün: “Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve Hak Arama Özgürlüğü” (Armağan), TBB Dergisi, 75. Yaş Günü İçin Baki Kuru Armağanı, Ankara, 2004, s.385-401.
- ILDIR, Gülgün: Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003.
- KAYIHAN, Şaban/SELANİK, Atakan Adem: Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları Ve Tahkim Usulü, Seçkin Yayınları, Ankara, 2024.
- KARACABEY, Kürşat; “Zorunlu Arabuluculuğun Hukukun Temel İlkelerine Aykırılığı ve Uygulanabilirliğine Dair Sorunlar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 28(123), s.451-488.
- KARASU, Rauf: “Sigorta Tahkimi İle İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 7(26), 2016, s.49-69.
- KEKEÇ, Elif Kısmet: Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.
- KIYAK, Emre: Dönüştürücü Arabuluculuk-Problem Çözücü Arabuluculuk İle Uyumlaştırılması, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.
- KONURALP, Cengiz Serhat: Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011.
- KÜÇÜK, Alper Tunga: “The Issue of whether It Is Mandatory to Apply to Mediation Before Reaching The Insurance Arbitration Commission”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 30(1), 2022, s.301-323.
- MEMİŞ, Tekin: “Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanasımına İlişkin Eleştiriler Ve Değerlendirmeler”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, 22(3), 2016, s.1931-1943.
- MENKEL-MEADOW, Carrie: “From Legal Disputes to Conflict Resolution and Human Problem Solving: Legal Dispute Resolution in a Multidisciplinary Context”, Journal of Legal Education, 54(1), 2004, s.7-29.
- MEYER BAHAR, Valerie: Court-connected Alternative Dispute Resolution, Schulthess Juristische Medien AG, Zürich, 2005.
- MONN, Valentine: “Verhandlungen, Verhandlungspflichten, Verhandlungssabrede” içinde Die Verhandlungssabrede, GAUCH, Peter/MONN, Valentine (Ed.), Schulthess Juristische Medien AG, Zürich, 2010.
- MÜLLER, Sebastian: Tatbestand des antizipierten Vertragsbruchs, içinde, Antizipierter Vertragsbruch, SCHMID, Jörg (Ed.), Schulthess Juristische Medien AG, Zürich, 2021.
- NEFF, Markus: “Verhandlungslösungen -- Einsatzmöglichkeiten von alternativen Verfahrensmethoden und Konfliktmittlung (Alternative Dispute Resolution) bei der Realisierung von Grossprojekten”, Umweltrecht in der Praxis, Heft 4, 2001, s.368-390.
- NOMER, Haluk; Borçlar Hukuku Genel Hükümler El Kitabı, Beta Yayınları, İstanbul, 2023.
- OĞUZMAN, Kemal/ÖZ, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2022.
- ÖZBAY, İbrahim: “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(3-4), 2006, s. 459 – 475.
- ÖZBEK, Mustafa Serdar: Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.
- ÖZEKES, Muhammet: Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017.
- ÖZEKES, Muhammet: Temel Hukuk Bilgisi, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2023.
- ÖZMUMCU, Seda: “Karşılaştırmalı Hukuk Ve Türk Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk Sistemine Genel Bir Bakış”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 74(2), 2016, s.807-842.
- ÖZTEK, Selçuk: Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanun Tasarısı’na İlişkin Görüş ve Öneriler: Arabuluculuk Yasa Tasarısı, Eleştiri ve Öneriler, Sempozyum Notları, İstanbul, 2008, s.17-34.
- PARLAK, F. Tülay: Sigorta Tahkim Yargılaması, Seçkin Yayınları, Ankara, 2024.
- PEKCANITEZ, Hakan: Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017.
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet: Medeni Usul Hukuku, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2024.
- SALLY ENGLE, Merry: “Book Review, Disputing Without Culture”, Harvard Law Review, 100(8), 1987, s.2057-2073.
- SEVEN, Vural: “Mahkemeye - Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu”, (Sigorta Şirketine Başvuru), İzmir Barosu Dergisi, 83(2), 2018, s.95-130.
- SEVEN, Vural: “Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğunda Sunulacak Belgelerin (Özellikle Sağlık Kurulu Raporu) Dava Şartı Ve Temerrüt İle İlişkisi”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(Özel Sayı), 2022, s.142-164.
- SEVİNÇ KUYUCU, Aşlıhan: “Zarar Sigortalarında Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü ve Sınırları”, içinde Sigorta Hukuku Sempozyumları, ÜNAN, Samim/YAZICIOĞLU, Emine (Ed.), On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2018, s.44-50.
- SİĞRİ, Ünsal/VAROĞLU, Kadir: Müzakere ve Arabuluculuk, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2013.
- ŞAHİN CEYLAN, Şule: Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2009.
- TANRIVER, Süha: “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 19(64), 2006, s.151-177.
- TANRIVER, Süha: Medeni Usul Hukuku Cilt II, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2025.
- TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Melis: Türk Hukukunda Arabuluculuk, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.
- ÜNAN, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku Cilt I Genel Hükümler, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016.
- WEBER, Rolf H./EMMENEGGER, Susan: Die Folgen der Nichterfüllung, Art. 97-109 OR Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen, Stämpfli Verlag, 2020.
- YARDIM, Mehmet Ertan: Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuğa Başvuru”, içinde Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk, SÜRAL EFEÇİNAR, Ceyda/YARDIM, Mehmet Ertan (Ed.), Seçkin Yayınları, Ankara, 2019.
- YAZICI TIKTIK, Çiğdem: Arabuluculukta Gizliliğin Korunması, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2013.
- YEŞİLOVA ARAS, Ecehan/YEŞİLOVA, Bilgehan: “Sigortacılık Tahkimi Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri”, Yaşar Üniversitesi, E-Dergisi, 8(Özel), 2013, s.275-379.
- YILDIRIM, Ali Haydar: Sigorta Tazminatının ve Bedelinin Muacceliyeti, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020.
- YILDIRIM, Ferhat: Arabuluculuk ve Ombudsmanlık, Seçkin yayınları, Ankara, 2023.
- YILMAZ, Ejder: “Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi (Avukatlık Kanunu m. 35/A)”, TBB Dergisi, 75. Yaş Günü İçin Baki Kuru

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Mali Destek | Financial Support: Yazar Bünyamin KARTAL, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | Bünyamin KARTAL, who is the author has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Yazarların Katkıları | Authors's Contributions: Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır. | This article was prepared by the author alone.

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | No conflict of interest or common interest has been declared by the author.

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. | The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazar, makalenin tüm süreçlerinde İnÜHFD'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde İnÜHFD'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın İnÜHFD'den başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | The author declares that he/she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of InULR in all processes of the paper and that he/she does not make any falsification of the data collected. In addition, he/she declares that Inonu University Law Review and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Inonu University Law Review.